

04/2015

ELÄKETURVAKESKUKSEN TILASTORAPORTEJA

Katsaus eläketurvaan vuonna 2014

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

04/2015

ELÄKETURVAKESKUKSEN TILASTORAPORTEJA

Katsaus eläketurvaan vuonna 2014

Heidi Nyman ja Marja Kiviniemi

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Telephone +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Tampere 2015

ISSN-L 1459-3823

ISSN 1459-3823 (painettu)

ISSN 1798-7466 (verkkójulkaisu)

LUKIJALLE

Tämä tilastoraportti on katsaus työeläkelakien mukaiseen toimintaan Suomessa vuonna 2014. Joiltakin osin tarkastelu kattaa koko eläkejärjestelmän.

Raporttiin on koottu keskeisiä tietoja eläkkeensaajista, eläkkeelle siirtyneistä, eläkemenosta ja työeläkkeiden rahoituksesta. Yksityiskohtaisempia tietoja näistä aiheista julkaistaan Eläketurvakeskuksen muissa tilastovuosisikirjoissa ja -raporteissa.

Tilastotiedot perustuvat pääasiassa Eläketurvakeskuksen rekistereihin sekä Eläketurvakeskuksen ja Kelan yhteistilastotietovarastoon. Työeläkkeiden rahoitukseen liittyvät tiedot on koottu muun muassa eläkelaitosten toimintakertomuksista.

Katsausta on julkaistu tilastovuodesta 2006 lähtien.

Helsingissä kesäkuussa 2015

Eläketurvakeskus

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	3
1 Eläkejärjestelmä	7
2 Ajankohtaista vuonna 2014	9
3 Kaikki eläkkeensaajat	11
4 Eläkemeno	14
4.1 Kokonaiseläkemeno	14
4.2 Työeläkemeno	15
5 Keskimääräinen eläke	16
5.1 Kokonaiseläke	16
5.2 Työeläke	18
6 Työeläkkeensaajat ja työeläkkeelle siirtyneet	20
6.1 Työeläkkeensaajat	20
6.2 Työeläkkeelle siirtyneet	20
6.3 Työeläkkeellesiirtymisikä	21
6.4 Eläkelajikohtaista tarkastelua	23
7 Työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvat	29
8 Työeläkettä kartuttavat palkattomat ajat	30
9 Indeksiturva	31
10 Työeläkkeiden rahoitus	32
10.1 Työeläkemaksut	34
10.2 Lakikohtaiset työeläkemaksuprosentit	36
11 Työeläkevarat ja eläkelaitosten sijoitustoiminta	38
11.1 Sijoituskohteet	40
11.2 Sijoitukset alueittain	41
11.3 Vastuuvelka ja vakavaraisuus	43

1 Eläkejärjestelmä

Lakisääteinen eläketurva muodostuu ansiotyöhön perustuvasta työeläkkeestä ja vähimmäistoimeentuloturvan tarjoavasta, asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä. Lakisääteistä eläketurvaa ovat lisäksi liikenne- ja tapaturmavakuutuslakien sekä sotilasvamman- ja sotilastapaturmalakien mukaiset eläkkeet eli ns. SOLITA-eläkkeet.

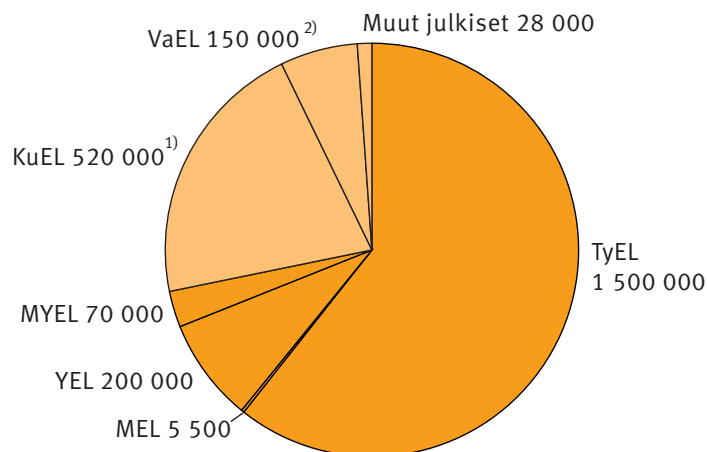
Työeläkejärjestelmä on hallinnoltaan hajautettu. Työeläkkeitä hoitavat yksityisellä sektorilla työeläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat ja eläkesäätiöt sekä maatalousyrittäjien ja merimiesten eläkelaitokset. Suurimman osan julkisen sektorin eläkkeistä hoitaa Keva. Eläketurvakeskus toimii työeläkejärjestelmän lakisääteisenä yhteiselimenä. **Kansaneläkejärjestelmää** hoitaa kansaneläkelaitos (Kela).

Yksityisellä sektorilla palkansaajia koskeva eläketurva on järjestetty työntekijän eläkelain TyEL mukaan. Merimiehillä on oma eläkelaki MEL ja yrittäjillä sekä maatalousyrittäjillä omat eläkelait YEL ja MYEL. Yksityiseen sektoriin kuuluviksi katsotaan myös maatalouden luopumisjärjestelyjä koskevat erityislait, joihin perustuvia eläkkeitä myönnetään enää vain luopumistukilain (LUTUL) mukaan. Edelleen maksetaan myös luopumiseläkelain (LUEL) mukaisia eläkkeitä.

Julkisella sektorilla ovat voimassa kunnallinen eläkelaki KuEL sekä valtion eläkelaki VaEL. Julkiseen sektoriin kuuluvat myös evankelis-luterilaista ja ortodoksista kirkkoa koskevat eläkelait (KiEL ja OrtKL), samoin kuin valtion, kuntien ja kirkon vanhojen eläkelakien mukaiset eläkkeet, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin toimihenkilöiden eläkkeet sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen eläkkeet. Julkiseen sektoriin kuuluvat lisäksi kansanedustajien, valtioneuvoston jäsenten ja europarlamentaarikoiden eläkkeet.

Kuvio 1

Eri työeläkelakien piirissä työsuhteessa tai yrittäjänä 31.12.2014 työskennelleet työeläkevakuutetut

Eri työeläkelakien piirissä arviolta 2 350 000 henkilöä.

¹⁾ Sisältää 30 000 KuEL:n piiriin kuuluvaa omaishoitajaa, perhehoitajaa, luottamushenkilöä yms.

²⁾ Sisältää 6 000 VaEL:n piiriin kuuluvaa johtokuntien jäsentä, kansanedustajaa, konsulttia yms.

Yksi henkilö voi kuulua usean eläkelain piiriin. Kuvion luvut ovat arvioita.

Yksityisellä sektorilla työskentelee vuosittain kolme neljäsosaa työvoimasta ja julkisella sektorilla kolmannes. Vuoden aikana molemmilla sektoreilla työskenteleviä on alle kymmenen prosenttia.

Tarkempi kuvaus Suomen eläkejärjestelmästä löytyy Eläketurvakeskuksen kotisivuilta osoitteesta www.etk.fi/elakejarjestelma.

2 Ajankohtaista vuonna 2014

Suomessa maksettiin vuonna 2014 eläkkeitä kaikkiaan 28,1 miljardia euroa. Lakisääteisten eläkkeiden osuus oli 27,5 miljardia euroa ja vapaaehtoisten etuuksien osuus arviolta 600 miljoonaa euroa. Luvuissa ei ole mukana henkilön itsensä kustantamia vapaaehtoisia eläkkeitä. Lakisääteinen eläkemeno koostuu vuoden aikana maksetuista työeläkkeistä (24,4 mrd. €), Kelan maksamista eläkkeistä (2,6 mrd. €) sekä liikennevakuutus-, tapaturmavakuutus-, sotilasvamma- ja sotilastapaturmalakien mukaan maksetuista ns. SOLITA-eläkkeistä (0,5 mrd. €). Vuonna 2014 lakisääteisen eläkemenon suhde bruttokansantuotteeseen oli 13,5 prosenttia.

Vuoden 2017 työeläkeuudistus

Vuoden merkittävin tapahtuma oli työmarkkinaosapuolten saavuttama neuvottelutulos ja sopimus vuoden 2017 työeläkeuudistuksesta. Se allekirjoitettiin 26.9.2014. Sopimuksen hyväksyivät palkansaajajärjestöistä SAK ja STTK sekä työnantajajärjestöt EK, KT kuntatyönantajat, Valtion työmarkkinailaitos ja Kirkon työmarkkinailaitos. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti lainmuutostyöt sopimuksen pohjalta. Muutoksia ehdotetaan mm. eläkeikärajoihin ja eläkekarttumiin. Uudistuksen päätavoitteina on pidentää työuria ja pienentää julkisen talouden kestävyysvajetta. Eläkeuudistusta käsitellään tarkemmin verkkosivustolla www.elakeuudistus.fi.

Työeläkemaksut ja niiden rahastointi

Työmarkkinakeskusjärjestöjen sopimusten (sosiaaliluppo 2009 ja työurasopimus 2012) mukaan TyEL-maksua korotetaan vuosittain 0,4 prosenttiyksikköä vuoteen 2016 saakka. Sosiaali- ja terveysministeriön vuodelle 2014 vahvistama, keskimäärin perittävä TyEL-maksu oli 23,6 prosenttia palkoista. Keskimääräinen maksu nousi kuitenkin yhteensä 0,8 prosenttiyksikköä, koska vuoden 2013 työkyvyttömyyseläkemaksuihin liittynyttä maksunalennusta ei annettu enää. Maksun korotus jakaantui puoliksi työntekijöiden ja työnantajien kesken.

Koko työeläkejärjestelmässä kerättiin vuonna 2014 lakisääteisiä eläkemaksuja yhteensä 24,5 miljardia euroa ja maksettiin eläke-etuuksia 24,4 miljardia euroa. Eläkemaksuja rahastotiin tulevia eläkevastuita varten 2,5 miljardia euroa ja rahastoista purettiin varoja eläkkeiden maksuun 2,9 miljardia euroa.

Eläkevarat ja sijoitustoiminta

Työeläkevarojen määrä vuoden lopussa oli 173,6 miljardia euroa, mikä oli 85 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Edellisen vuoden tasosta bkt-osuus nousi 5 prosenttiyksikköä. Varojen kasvu oli nopeampaa kuin viimeisen kymmenen vuoden aikana keskimäärin. Työeläkelaitosten sijoitustoiminnan keskimääräinen tuotto käyvin arvoin oli 7,4 prosenttia. Pitemmällä aikavälillä, vuosina 1998–2014, keskituotto oli 5,7 prosenttia. Sijoitusvuodesta 2014 tuli ennako-odotuksia parempi, vaikka näkymiä synkistivät Suomen ja muun Euroopan talouden sekä maailmanpolitiikan tilanne.

Työeläkesijoitukset painoutuivat osakkeisiin ja osaketyyppeihin sijoituksiin, jotka olivat suurin omaisuuslaji. Niihin oli sijoitettuina lähes puolet varoista vuoden lopussa. Osakesi-

joitukset tuottivat hyvin, erityisesti noteeraamattomat osakkeet, mutta tuotoissa oli huomattavat erot eri sijoittajien välillä. Joukkovelkakirjojen osuus kääntyi nousuun edellisen vuoden laskun jälkeen ja niissä oli runsas kolmannes koko sijoituskannasta. Muiden sijoituslajien osuudet vähenivät.

Työeläkevarojen ohjautuminen euroalueen ulkopuolelle jatkui. Suomeen sijoitettiin edellisiä vuosia vähemmän ja muualle euroalueelle entiseen tapaan. Vuoden 2014 lopussa kaikista sijoituksista hieman yli neljännes oli Suomessa, vajaa neljännes muualla euroalueella ja niiden ulkopuolella lähes puolet kaikista sijoituksista. Julkisalojen eläkevakuuttajilla kotimaahan tehtyjen sijoitusten osuus oli vajaa viidennes ja eläkevakuutusyhtiöillä kolmannes kannasta. Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sijoituksista kaikkiaan 38,5 prosenttia päätyi kotimaisiin sijoituskohteisiin.

Muutoksia työeläkelaitoksia koskevaan lainsäädäntöön

Työeläkevakuutusyhtiöitä, eläkesäätiöitä, eläkekassoja, Merimieseläkekassaa ja osin Maatalousyrittäjien eläkelaitosta koskeva vakavaraisuussäntelyn uudistustyö jatkui vuonna 2014. Hallituksen esitys vakavaraisuusuudistuksen kolmannesta vaiheesta (HE 279/2014) annettiin eduskunnalle 27.11.2014 ja laki (315/2015) tulee voimaan vuoden 2017 alussa. Vakavaraisuusuudistuksen aiempia vaiheita koskevat lait ovat vuosilta 2011 ja 2013.

Hallituksen esitys (HE 96/2014) työeläkelaitosten hallintosäntelyn uudistamisesta annettiin eduskunnalle 14.8.2014 ja laki tuli voimaan vuoden 2015 alusta. Muutoksen tavoitteena on lisätä työeläkejärjestelmän läpinäkyvyyttä ja avoimuutta sekä vahvistaa sen luotettavuutta.

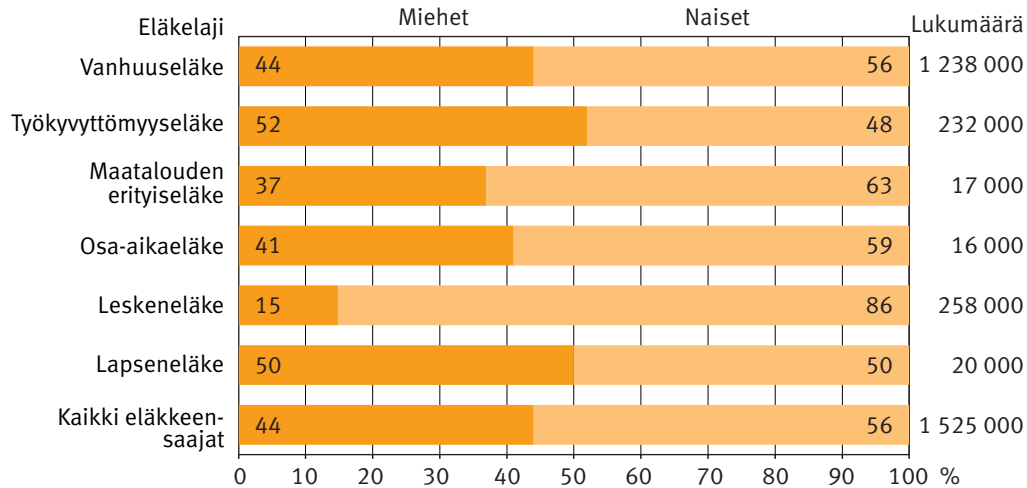
Lisäksi vuoden alusta tuli voimaan laki, jolla lakkautetaan työnantajan järjestämä rekisteröity TEL-lisäeläkejärjestelmä 31.12.2016. Järjestelmän lakkauttaminen ei vaikuta makssussa oleviin eläkkeisiin eikä lisäeläkkeen määrään, joka työntekijälle on kertynyt ennen järjestelmän lakkauttamista. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämistä koskevaa lakia (TyEdl) jatkettiin vuosille 2014–2016.

3 Kaikki eläkkeensaajat

Työ- tai Kelan eläkettä sai vuoden 2014 lopussa kaikkiaan 1 525 000 henkilöä. Kaikista eläkkeensaajista omaa eläkettä sai 1 480 000 ja lesken- tai lapseneläkettä 278 000 henkilöä. Samanaikaisesti sekä lesken että omaa eläkettä saavia oli 232 000.

Kuvio 2

Kaikki eläkkeensaajat eläkelajin ja sukupuolen mukaan 31.12.2014

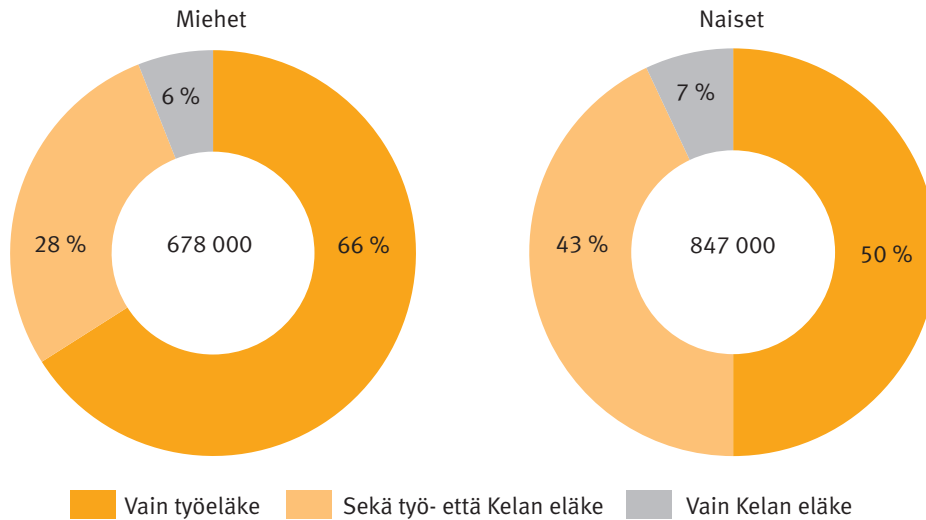
Henkilö voi saada samanaikaisesti usean eri eläkelajin mukaista eläkettä.

Vanhuuseläkettä sai vuoden 2014 lopussa 1 238 000 henkilöä eli runsas neljä viidesosaa kaikista eläkkeensaajista. Työkyvyttömyyseläkkeensaajia oli 232 000 ja leskeneläkettä saavia 258 000. Naisten osuus kaikista eläkkeensaajista oli 56 prosenttia. Eläkelajeittain tarkasteltuna miesten osuus oli suurempi ainoastaan työkyvyttömyyseläkkeissä, joissa heidän osuutensa oli 52 prosenttia. Suurimmillaan naisten osuus oli leskeneläkettä saavissa, joista 86 prosenttia oli naisia.

Eläkkeensaajien määrä kasvoi vuonna 2014 edellisestä vuodesta 12 000 eläkkeensaajalla. Kasvu kohdistui vain vanhuuseläkettä saaviin, joiden määrä lisääntyi 28 000:lla. Työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä väheni 9 000:lla. Työttömyyseläkettä sai vuoden 2013 lopussa 5 000 henkilöä, kun heitä vuoden 2014 lopussa oli enää 400. Osa-aikaeläkettä saavien määrä pieneni 4 400:lla ja maatalouden erityiseläkettä saavien 1 500:lla.

Kuvio 3

Kaikki eläkkeensaajat eläkejärjestelmän ja sukupuolen mukaan 31.12.2014

Kaikista eläkkeensaajista 57 prosenttia sai vain työeläkettä. Työeläkkeen ohella Kelan eläkettä sai 36 prosenttia ja pelkkää Kelan eläkettä 7 prosenttia. Miehistä kaksi kolmasosaa sai vain työeläkettä ja naisista puolet. Vain Kelan eläkettä saavien osuus oli miehillä ja naisilla lähes sama eli miehillä 6 ja naisilla 7 prosenttia.

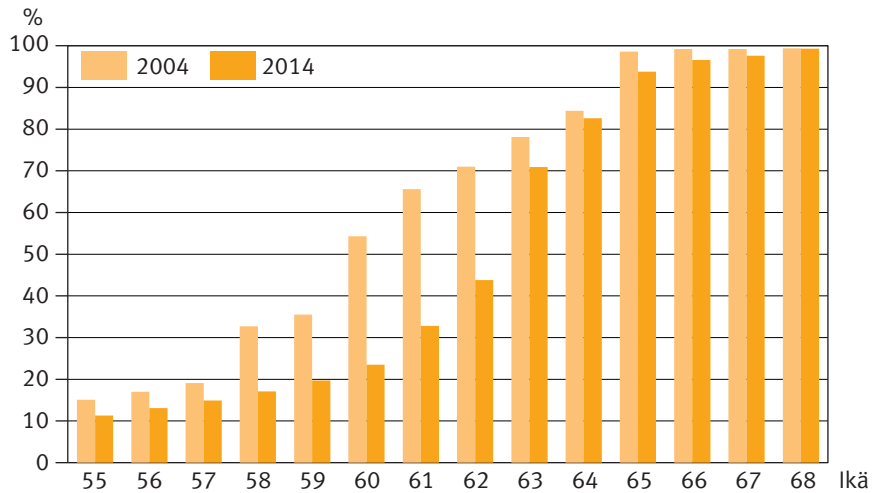
Suomessa asuvat eläkkeensaajat

Kaikista vuoden 2014 lopussa eläkettä saavista 1 464 000 asui Suomessa. Suhteutettuna väestöön se tarkoittaa, että noin joka neljäs Suomessa asuva sai jotakin eläkettä. Väestönä käytetään Kelan vakuutettua väestöä, joka kattaa käytännöllisesti katsoen koko maassa asuvan väestön, myös tilapäisesti ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset.

Suomessa asuvia omaa eläkettä saavia oli vuoden 2014 lopussa 1 421 000. Heidän osuutensa 16 vuotta täyttäneestä väestöstä oli 32 prosenttia. Vastaava väestöosuus vuonna 2004 oli 29 prosenttia. Kasvua kymmenessä vuodessa on ollut 3 prosenttiyksikköä. Tänä ajanjaksona omaa eläkettä saavien määrä kasvoi 16 prosenttia ja 16 vuotta täyttäneen väestön 6 prosenttia. Omaa eläkettä saavien määrän kasvu kohdistuu vanhuuseläkettä saaviin. Muita eläkeitä saavien määrät ovat pienentyneet.

Kuvio 4

Suomessa asuvien 55–68-vuotiaiden omaeläkkeensaajien väestöosuus vuosina 2004 ja 2014

16–54-vuotiaiden omaeläkkeensaajien väestöosuus on pysynyt lähes samana vuodesta 2004 vuoteen 2014 ollen noin 4 prosenttia. 55–67-vuotiaiden ikäluokissa eläkettä saavien väestöosuudet ovat pienentyneet, erityisesti 58–62-vuotiaiden ikäryhmissä. Vuonna 2004 oli vielä paljon ammattiin liittyviä alennettuja vanhuuseläkeikiä, jolloin eläkkeelle saattoi siirtyä ennen varsinaista vanhuuseläkeikää, joka vuonna 2004 oli 65 vuotta. Vuonna 2004 sai työttömyyseläkettä vielä 53 000 60–64-vuotiasta henkilöä ja 12 000 sai yksilöllistä varhaiseläkettä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saajia ei enää ole ollut vuoden 2010 jälkeen, ja viimeiset työttömyyseläkkeet (400) päättyivät tammikuussa 2015. Osa-aikaeläkettä saattoi vuonna 2004 saada jo 58-vuotiaana, kun ikäraja vuonna 2014 oli 61 vuotta (1954 tai myöhemmin syntyneet). Osa-aikaeläkkeensaajia oli vuonna 2004 36 000 eli yli kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 2014.

Ulkomailla asuvat eläkkeensaajat

Vuoden 2014 lopussa Suomesta maksettiin ulkomaille eläkettä yli 61 000 henkilölle. Toisin sanoen neljä prosenttia kaikista eläkkeensaajista asui ulkomailla. Heistä vajaa puolet (28 000) sai pelkkää kansaneläkettä, runsas kolmannes (21 700) pelkkää työeläkettä ja viidesosa (11 700) eläkettä molemmista järjestelmistä.

Eniten eläkkeitä maksettiin Ruotsiin (43 400). Yli tuhannelle henkilölle eläkettä maksettiin Saksaan (3 000), Espanjaan (2 700), Australiaan (2 100), Viroon (1 200) ja Yhdysvaltoihin (1 200).

Yli puolet (32 100) ulkomaille maksetuista eläkkeistä maksettiin Suomen kansalaisille ja 38 prosenttia (23 200) Ruotsin kansalaisille. Lisäksi noin 1 000 australialaista, 900 saksalaisista ja 800 virolaista sai vuoden 2013 lopussa eläkettä Suomesta. Suomessa asuvia ulkomaan kansalaisia oli eläkkeensaajina 8 600. Suomen eläkelakien mukaisia eläkkeitä maksettiin siten yhteensä lähes 38 000 ulkomaalaiselle.

4 Eläkemeno

4.1 Kokonaiseläkemeno

Suomessa maksettiin vuonna 2014 eläkkeitä kaikkiaan 28,1 miljardia euroa. Lakisääteisten eläkkeiden osuus oli 27,5 miljardia euroa ja vapaaehtoisten etuuksien osuus arviolta 600 miljoonaa euroa. Luvuissa ei ole mukana henkilön itsensä kustantamia vapaaehtoisia eläkkeitä. Lakisääteinen kokonaiseläkemeno koostuu vuoden aikana maksetuista työ- ja Kelan eläkkeistä sekä liikennevakuutus-, tapaturmavakuutus-, sotilasvamma- ja sotilastapaturmalakien mukaan maksetuista ns. SOLITA-eläkkeistä. Lakisääteisen kokonaiseläkemenon suhde bruttokansantuotteeseen oli 13,5 prosenttia vuonna 2014. Edellisenä vuonna vastaava osuus oli 13,1 prosenttia.

Taulukko 1

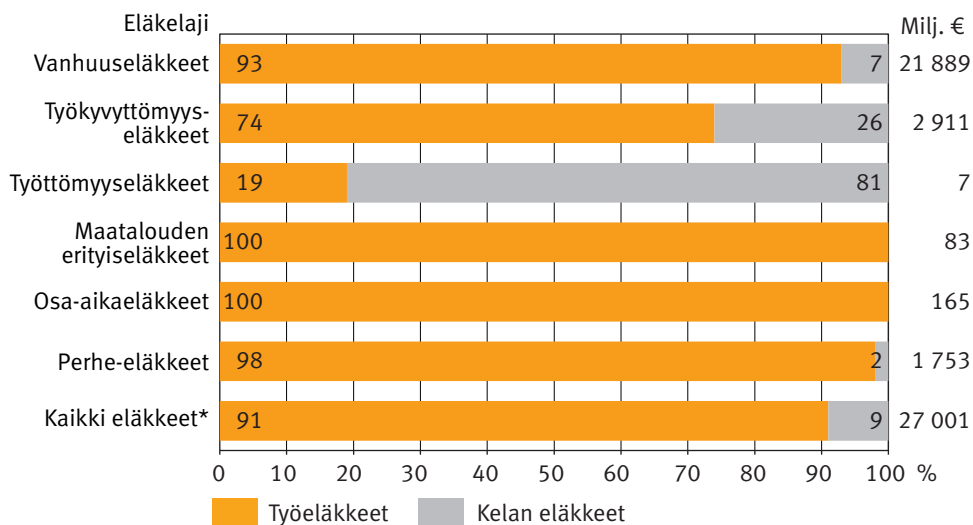
Lakisääteinen kokonaiseläkemeno vuosina 2010–2014, miljoonaa euroa

	2010	2011	2012	2013	2014
Yksityinen sektori	12 245,3	12 895,2	13 829,2	14 715,2	15 409,8
Julkinen sektori	7 280,7	7 642,3	8 159,7	8 647,9	9 030,5
Työeläkkeet yhteensä	19 526,0	20 537,5	21 988,9	23 363,1	24 440,3
Kelan eläkkeet	2 494,8	2 550,0	2 595,5	2 615,3	2 560,2
SOLITA-eläkkeet	509,9	511,0	521,6	515,7	513,0
Yhteensä	22 530,7	23 598,5	25 105,9	26 494,0	27 513,5

Palkattomista ajoista syntynyt työeläkemeno on taulukossa jaettu sektoreihin eläkkeen maksavan sektorin mukaan. Kelan eläkemeno sisältää vuodesta 2011 alkaen takuueläkemenon. SOLITA-eläkemeno on saatu Kelan keräämistä tiedoista, ja se perustuu osin arvioihin.

Kuvio 5

Työ- ja Kelan eläkemeno eläkelajeittain vuonna 2014

*Luvuissa ovat mukana Kelan maksamat takuueläkkeet (157 milj. euroa), lapsikorotukset (6 milj. euroa) ja rintamalisät (30 milj. euroa).

Työ- ja Kelan eläkkeitä maksettiin vuonna 2014 yhteensä 27 miljardia euroa. Työeläkkeiden osuus eläkemenosta oli yli 90 prosenttia. Vanhuuseläkkeissä osuus oli 93 prosenttia ja työkyvyttömyyseläkkeissä 74 prosenttia.

4.2 Työeläkemeno

Työeläkkeitä maksettiin vuonna 2014 kaikkiaan 24,4 miljardia euroa, noin miljardi euroa edellisvuotta enemmän. Eläkemenon kasvu kohdistui lähes kokonaan vanhuuseläkkeisiin, joita maksettiin vuonna 2014 yli 20 miljardia euroa. Kasvua oli myös perhe-eläkkeissä, joita maksettiin 1,7 miljardia euroa. Kaikissa muissa eläkelajeissa eläkemeno pieneni edellisestä vuodesta. Työkyvyttömyyseläkkeitä maksettiin 2,2 miljardia ja osa-aikaeläkkeitä 165 miljoonaa euroa.

Taulukko 2

Työeläkemeno vuonna 2014 eläkelajin ja eläkettä kartuttaneen eläkelain mukaan, miljoonaa euroa

Eläkettä kartuttanut eläkelaji	Vanhuuseläke	Työkyvyttömyyseläke	Työttömyyseläke	Osa-aikaeläke	Maatal. erityiseläke	Perhe-eläke	Kaikki
TyEL	10 849,4	1 338,6	1,1	69,0	-	1 002,5	13 260,7
MEL	142,2	20,1	-	0,7	-	13,5	176,4
YEL	845,8	92,0	0,0	18,2	-	96,7	1 052,7
MYEL	633,8	55,4	-	1,7	83,2	74,2	848,2
Yksityinen sektori	12 471,2	1 506,1	1,1	89,5	83,2	1 186,9	15 338,0
VaEL ¹⁾	3 791,0	182,9	0,1	19,0	-	329,9	4 322,9
KuEL ¹⁾	3 676,8	445,0	0,1	53,4	-	186,8	4 362,1
KiEL ¹⁾	158,4	11,6	-	1,2	-	10,3	181,5
Muut julkiset	131,5	6,9	-	1,9	-	6,2	146,5
Julkinen sektori	7 757,7	646,4	0,2	75,5	-	533,2	9 013,0
Palkattomat ajat	74,4	13,6	-	-	-	1,3	89,3
Koko työeläkemeno	20 303,2	2 166,2	1,3	165,0	83,2	1 721,4	24 440,3

¹⁾ VaEL sisältää valtion vanhojen eläkesääntöjen, KuEL kuntien vanhojen eläkesääntöjen ja KiEL kirkon vanhojen eläkesääntöjen mukaan karttuneet eläkkeet.

MYEL-eläkemeno sisältää kaikki maatalouden erityiseläkkeet.

Palkattomilta ajoilta karttuneen eläkkeen osan ei katsota karttuneen minkään erillisen työeläkelain tai sektorin mukaan. Tästä syystä sektorikohtaiset luvut eroavat tältä osin taulukon 1 luvuista.

5 Keskimääräinen eläke

5.1 Kokonaiseläke

Eläkkeensaajan keskimääräinen kokonaiseläke voi muodostua joko pelkästä **työeläkkeestä**, pelkästä **Kelan eläkkeestä** tai näistä molemmista sekä näihin eläkkeisiin mahdollisesti liittyvästä **SOLITA-eläkkeestä**. Kokonaiseläkkeeseen lasketaan mukaan sekä henkilön omat eläkkeet että perhe-eläkkeenä saadut etuudet. Kokonaiseläke sisältää myös Kelan maksamat takuueläkkeet, lapsikorotukset ja rintamalisät.

Keskimääräisiä kokonaiseläkkeitä tarkasteltaessa on usein järkevää miettiä, minkälaiselle henkilökoulolle eläke halutaan laskea. Esimerkiksi **kaikille eläkkeensaajille** (käsittää siis kaikki työ- tai Kelan eläkkeenä omaa tai perhe-eläkettä saavat) laskettu keskimääräinen kokonaiseläke oli **1 502 euroa** kuukaudessa vuonna 2014. Tässä keskieläkettä pienentävät mm. ulkomaille maksetut eläkkeet, jotka useimmiten ovat hyvin pieniä. Vuonna 2014 keskimääräinen ulkomaille maksettu eläke oli 374 euroa kuukaudessa. Kaikkien eläkkeensaajien keskimääräistä kokonaiseläkettä pienentävät myös esim. lapsille maksetut eläkkeet (keskimäärin 391 euroa kuukaudessa vuonna 2014).

Edellisistä johtuen keskimääräistä kokonaiseläkettä laskettaessa valitaankin henkilökoukiksi usein **Suomessa asuvat omaa eläkettä saavat**. Joukosta rajataan siis pois ulkomaila asuvat, pelkkää perhe-eläkettä saavat sekä osa-aikaeläkettä saavat. Tälle joukolle laskettu keskimääräinen kokonaiseläke oli **1 588 euroa** kuukaudessa vuonna 2014.

Taulukko 3

Suomessa asuvien omaa eläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke eläkkeen rakenteen ja sukupuolen mukaan 31.12.2014

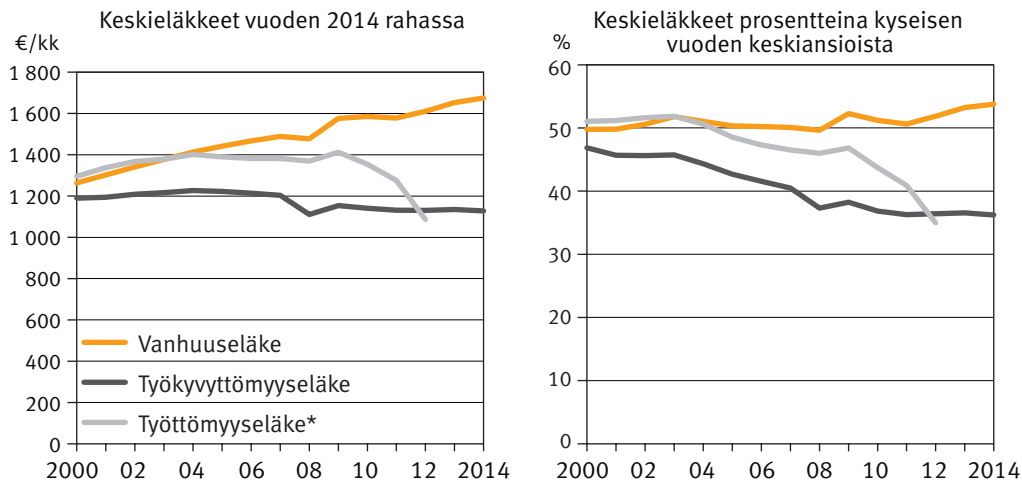
	Miehet	Naiset	Kaikki
Keskimääräinen kokonaiseläke €/kk	1 803	1 411	1 588
- työeläkkeen osuus	1 661	1 232	1 426
- Kelan eläkkeen osuus	118	162	142
- SOLITA-eläkkeen osuus	24	17	20
Eläkkeensaajien lukumäärä	633 400	771 600	1 405 000

Taulukko ei sisällä osa-aikaeläkettä saavia.

Eläkelajeittain tarkasteltuna kokonaiseläkkeiden suuruudessa on selvät erot. Vanhuuseläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke vuonna 2014 oli 1 675 euroa kuukaudessa, kun se työkyvyttömyyseläkkeensaajilla oli 1 128 euroa ja maatalouden erityiseläkettä saavilla 1 111 euroa kuukaudessa. Keskiansioon suhteutettuna vanhuuseläke oli vuonna 2014 54 prosenttia ja työkyvyttömyyseläke 36 prosenttia ko. vuoden keskiansiosta.

Kuvio 6

Suomessa asuvien vanhuus-, työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke vuosina 2000–2014

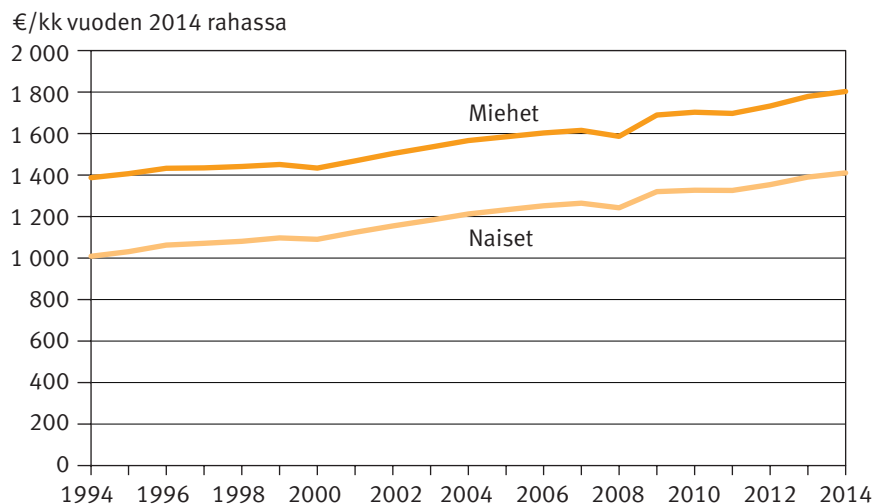

*Vuoden 2013 lopussa työttömyyseläkettä sai vain 5 000 henkilöä ja vuoden 2014 lopussa saajia oli enää 400.

Euroissa mitattuna ero naisten ja miesten keskimääräisessä kokonaiseläkkeessä on pysynyt kaksikymmentä vuotta lähes samansuuruisena. Vuonna 2014 miesten keskimääräinen eläke oli 392 euroa suurempi kuin naisten. Suhteellisesti katsoen ero on kuitenkin pienentynyt. Vuonna 1994 naisten eläke-euro oli 73 senttiä, kun se vuonna 2014 oli 78 senttiä.

Kuvio 7

Suomessa asuvien omaeläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke vuosina 1994–2014 sukupuolen mukaan

5.2 Työeläke

Toinen näkökulma eläkkeiden keskiuuruihin on tarkastella työelämästä karttunutta eläkettä eli **keskimääräistä työeläkettä**. Työeläkkeensaajien ja työeläkkeelle siirtyneiden keskimääräisiä työeläkkeitä verrattaessa voidaan todeta, että tilastovuoden aikana eläkkeelle siirtyneiden eläkkeet ovat keskimäärin suurempia kuin kaikkien kyseisen vuoden lopussa työeläkettä saaneiden eläkkeet. Tämä näkyy erityisesti pitkään maksussa olleissa eläkkeissä. Vuoden 2014 lopussa vanhuuseläkkeensaajista 23 prosenttia oli 80 vuotta täyttäneitä. Maatalouden erityiseläkettä saaneilla vastaava osuus oli yli puolet.

Taulukko 4

Omaan työuraan perustuvaa eläkettä 31.12.2014 saaneet ja vuonna 2014 työeläkkeelle siirtyneet sekä keskimääräinen työeläke eläkelajeittain

Eläkelaji	Työeläkettä 31.12.2014 saaneet		Työeläkkeelle vuonna 2014 siirtyneet	
	Lukumäärä	Keskieläke €/kk	Lukumäärä	Keskieläke €/kk
Vanhuuseläke	1 184 100	1 455	50 800	1 806
Työkyvyttömyyseläke	172 500	1 027	18 800	1 065
Maatalouden erityiseläke	16 800	673	700	1 114
Kaikki	1 357 200	1 400	70 300	1 601

Taulukko ei sisällä osa-aikaeläkettä saavia.

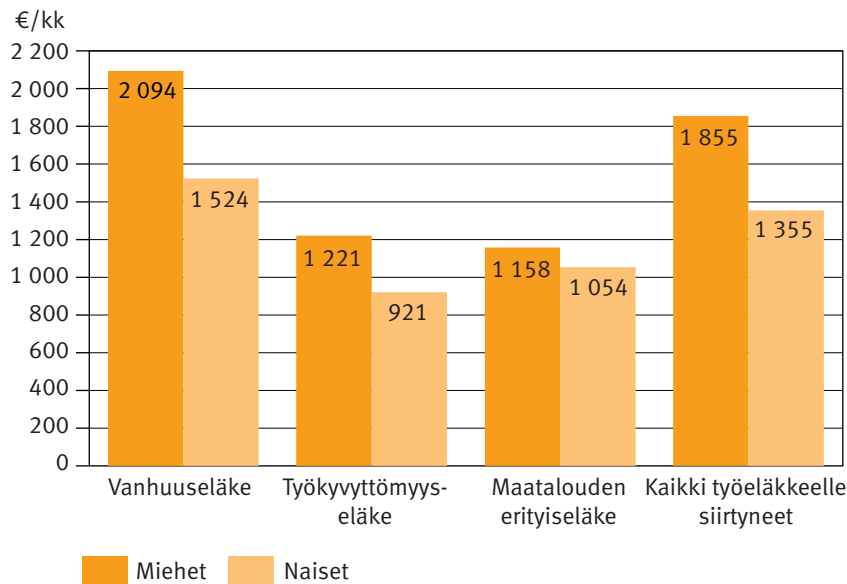
Kaikkien vuoden 2014 lopussa omaan työuraan perustuvaa eläkettä saaneiden keskimääräinen työeläke oli 1 400 euroa kuukaudessa. Vuoden 2014 aikana siirtyneiden keskimääräinen eläke oli 201 euroa suurempi eli 1 601 euroa. Keskimääräiset omaan työuraan perustuvat eläkkeet eivät sisällä osa-aikaeläkkeitä, perhe-eläkkeitä eivätkä kansaneläkkeenä maksettuja etuuksia.

Vuoden 2014 lopussa työeläkkeenä vanhuuseläkettä saaneiden keskimääräinen eläke oli 1 455 euroa kuukaudessa, kun vastaava luku vuoden aikana vanhuuseläkkeelle siirtyneillä oli 351 euroa suurempi eli 1 806 euroa. Maatalouden erityiseläkkeissä eroa oli lähes 450 euroa, mutta työkyvyttömyyseläkkeissä vain 38 euroa.

Erot miesten ja naisten keskimääräisissä työeläkkeissä ovat verrattain suuret. Miesten omaan työuraan perustuva eläke oli vuoden 2014 lopussa keskimäärin 1 717 euroa ja naisten 1 137 euroa kuukaudessa. Miesten saama työeläke oli siis lähes 600 euroa suurempi kuin naisten. Ero johtuu pääosin naisten lyhyemmistä työurista sekä keskimäärin alhaisemmasta palkkatasosta.

Kuvio 8

Vuonna 2014 työeläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen työeläke eläkelajin ja sukupuolen mukaan

Vuonna 2014 työeläkkeelle siirtyneiden miesten työeläke oli keskimäärin 500 euroa suurempi kuin naisten. Miesten keskieläke oli 1 855 euroa ja naisten 1 355 euroa kuukaudessa. Ero oli suurin vanhuuseläkkeelle siirtyneiden ryhmässä, jossa miesten työeläke oli keskimäärin 570 euroa suurempi kuin naisten. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä työeläkkeiden välistä eroa oli 300 euroa.

Vuoden 2014 lopussa osa-aikaeläkettä saavien keskimääräinen osa-aikaeläke oli 757 euroa kuukaudessa, miehillä 922 euroa ja naisilla 643 euroa. Vuoden 2014 aikana osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden eläkkeet olivat hiukan suurempia, kaikilla keskimäärin 800 euroa kuukaudessa, miehillä 970 euroa ja naisilla 680 euroa.

6 Työeläkkeensaajat ja työeläkkeelle siirtyneet

6.1 Työeläkkeensaajat

Työeläkettä karttuu sekä yksityisellä että julkisella sektorilla tehdystä työstä. Vuoden 2014 lopussa työeläkkeensaajia oli kaikkiaan 1 422 000. Kaikista työeläkkeensaajista 88 prosenttia sai eläkettä yksityiseltä sektorilta ja 51 prosenttia julkiselta sektorilta. Eläkettä molemmilta sektoreilta sai 39 prosenttia kaikista työeläkkeensaajista. Naisten osuus kaikista työeläkkeensaajista oli 55 prosenttia

Taulukko 5

Työeläkkeensaajat eläkesektorin ja sukupuolen mukaan 31.12.2014

	31.12.2014			31.12.2013	Muutos 2013–2014
	Miehet	Naiset	Kaikki	Kaikki	%
Kaikki työeläkkeensaajat	633 700	788 300	1 422 000	1 408 000	0,9
- vain yksityinen sektori	377 000	326 300	703 300	709 600	-0,9
- vain julkinen sektori	51 900	116 300	168 200	171 100	-1,7
- yksityinen ja julkinen sektori	204 800	345 800	550 600	528 300	4,2
Yksityinen sektori	581 800	672 000	1 253 900	1 237 800	1,3
Julkinen sektori	256 700	462 100	718 800	699 300	2,8

Kaikista työeläkkeensaajista omaan työuraan perustuvaa eläkettä sai vuoden 2014 lopussa 1 373 000 henkilöä. Perhe-eläkettä saavia oli 272 000. Samanaikaisesti omaan työuraan perustuvaa eläkettä ja leskeneläkettä saavia oli 223 000. Pelkkää perhe-eläkettä sai noin 3 prosenttia kaikista työeläkkeensaajista eli 49 000 henkilöä. Näistä vajaa kolmannes oli lapsia.

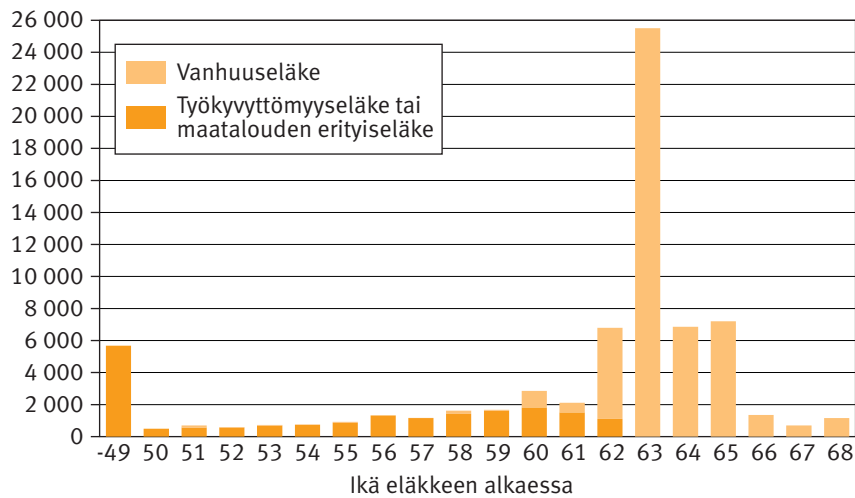
Rekisteröityä lisäeläkettä sisältyi vuoden 2014 lopussa kaikkiaan 110 000 yksityisen sektorin eläkkeeseen. Neljä viidestä rekisteröidystä lisäeläkkeestä oli vanhuuseläkkeitä. Rekisteröityä lisäeläkettä sisältyi myös 4 900 työkyvyttömyyseläkkeeseen ja 14 600 perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläkkeeseen sisältyvä lisäeläke oli suurin, keskimäärin 204 euroa kuukaudessa. Vanhuuseläkkeensaajilla se oli keskimäärin 160 euroa ja työkyvyttömyyseläkkeensaajilla 52 euroa kuukaudessa.

6.2 Työeläkkeelle siirtyneet

Vuonna 2014 työeläkkeelle siirtyi runsaat 70 000 henkilöä, noin 3 000 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Sekä vanhuuseläkkeelle että työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrät vähenivät. Vanhuuseläkkeelle siirtyi 50 800 henkilöä, vähennystä edelliseen vuoteen oli 1 500. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 18 600 henkilöä, 1 600 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Maatalouden erityiseläkkeelle siirtyi 700 henkilöä, noin 100 enemmän kuin vuonna 2013.

Kuvio 9

Vuonna 2014 työeläkkeelle siirtyneet iän ja eläkelajin mukaan

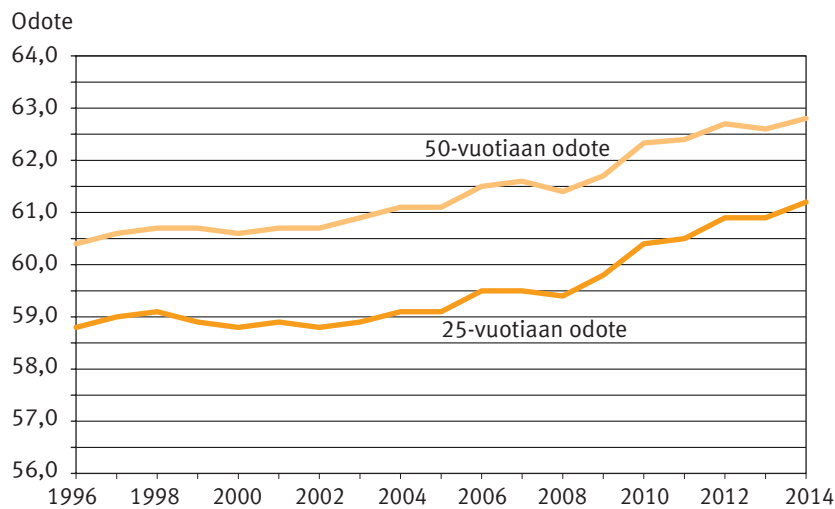

Vanhuuseläkkeelle siirtyneistä puolet siirtyi eläkkeelle 63-vuotiaana. Seuraavaksi yleisimmät vanhuuseläkkeellesiirtymisiät olivat 65 vuotta (14 %), 64 vuotta (13 %) ja 62 vuotta (11 %). Yli 65-vuotiaana siirtyi vanhuuseläkkeelle 3 300 henkilöä eli 7 prosenttia kaikista vanhuuseläkkeelle siirtyneistä.

6.3 Työeläkkeellesiirtymisikä

Vuonna 2014 eläkkeellesiirtymisiän odote työeläkejärjestelmässä oli 61,2 vuotta eli 0,3 vuotta korkeampi kuin edellisellä vuonna. Samalla 50-vuotiaan odote nousi 0,2 vuotta. Vuonna 2014 se oli 62,8 vuotta. Viime vuoden nousua voidaan pitää suurena. Osaltaan siihen vaikutti työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrän väheneminen, osaltaan myös varhennetun vanhuuseläkkeen lakkauttaminen ja sitä kautta 62-vuotiaana eläkkeelle siirtyneiden määrän väheneminen. Varhennettua vanhuuseläkettä ei enää myönnetä 62-vuotiaana vuonna 1952 tai sen jälkeen syntyneille.

Sekä 25- että 50-vuotiaan odote on nyt noussut likimain kahdella vuodella vuoden 2005 eläkeuudistusta edeltävästä tasosta. Jatkossa eläkkeellesiirtymisiän voidaan arvioida nousevan selvästi viime vuosia maltillisemmin. Viime vuosien kehitykseen ovat vaikuttaneet vuoden 2005 eläkeuudistuksen lakimuutokset. Jatkossa ne eivät enää vaikuta eläkkeellesiirtymisikään, vaan tuleva kehitys on riippuvainen muista tekijöistä. Keskeisellä sijalla ovat talous- ja työllisyyskehityksen ohella myös työelämän laatukysymykset ja henkilökohtaiset valinnat.

Kuvio 10*Eläkkeellesiirtymisiän odote vuosina 1996–2014*

Julkisella sektorilla odote on noussut yksityistä sektoria enemmän. Vuodesta 2002 on 25-vuotiaan odote noussut julkisella sektorilla kolmella vuodella ja yksityisellä vähän yli kahdella vuodella.

Miesten ja naisten välinen ero eläkkeellesiirtymisiässä on viime vuosina kaventunut selvästi. Nyt voidaan sanoa, ettei eroa enää ole; miehet ja naiset jäävät odotteen mukaan eläkkeelle samassa iässä. Julkisella sektorilla naiset jäävät kuitenkin edelleen eläkkeelle miehiä nuorempina. Vuonna 2014 25-vuotiaiden miesten eläkkeellesiirtymisiän odote oli 61,3 vuotta ja naisten 61,1 vuotta. Julkisella sektorilla vastaavat luvut olivat 62,1 vuotta ja 61,3 vuotta.

Eläkkeellesiirtymisikää ja eläkkeellesiirtymisiän odotetta käsitellään tarkemmin Eläketurvakeskuksen tilastoraportissa 03/2015: *Eläkkeellesiirtymisikä Suomen työeläkejärjestelmässä*.

6.4 Eläkelajikohtaista tarkastelua

Taulukko 6

Omaan työuraan perustuvaa eläkettä saavat eläkelajin, eläkesektorin ja sukupuolen mukaan 31.12.2014

Eläkelaji	31.12.2014					31.12.2013 Kaikki	Muutos 2013– 2014, %
	Yksityinen sektori	Julkinen sektori	Kaikki työeläkkeensaajat				
			Miehet	Naiset	Kaikki		
Vanhuuseläke	1 021 400	570 700	526 700	657 400	1 184 100	1 154 500	2,6
Työkyvyttömyyseläke	154 000	92 300	87 700	84 800	172 500	182 500	-5,5
- toistaiseksi myönn.	135 900	80 400	79 400	73 100	152 500	162 500	-6,1
- kuntoutustuki	18 100	11 900	8 300	11 700	20 000	20 000	-0,1
Maatal. erityiseläke	16 800	-	6 200	10 600	16 800	18 300	-8,2
Osa-aikaeläke	8 200	7 900	6 600	9 500	16 100	20 400	-21,4
Kaikki	1 187 000	670 500	621 400	751 800	1 373 200	1 358 000	1,1
31.12.2013	1 169 000	650 400	613 800	744 200	1 358 000		
Muutos 2013–2014, %	1,5	3,1	1,2	1,0	1,1		

Henkilö voi saada samanaikaisesti usean eri eläkelajin mukaista eläkettä yhdeltä tai molemmilta sektoreilta. Tällöin henkilö on mukana jokaisen saamansa eläkelajin ja eläkesektorin mukaisessa luvussa mutta Kaikki-luvuissa vain kerran. Luvut eivät siten ole yhteenlaskettavissa.

Taulukko 7

Työeläkkeelle siirtyneet eläkelajin ja eläkesektorin mukaan vuosina 2004–2014

	Vanhuus- eläke	Työkyvyttö- myyseläke	Työttömyys- eläke	Maatalou- den erityis- eläke	Kaikki työ- eläkkeelle siirtyneet	Yksityisen sektorin eläke	Julkisen sektorin eläke
2004	20 900	26 000	10 600	1 000	58 200	52 800	31 500
2005	30 200	25 900	10 100	1 400	67 100	62 600	35 000
2006	27 100	24 400	11 300	1 200	63 700	57 200	34 400
2007	28 100	25 400	12 400	1 100	66 700	60 200	36 000
2008	33 700	25 600	12 000	1 100	72 100	66 400	39 000
2009	43 500	23 900	11 500	1 000	79 600	73 600	43 000
2010	44 100	22 900	3 300	600	70 700	65 000	39 800
2011	46 700	23 000	1 300	700	71 600	65 900	41 000
2012	48 000	20 500	-	600	69 100	63 600	39 800
2013	52 300	20 400	-	600	73 300	67 800	43 000
2014	50 800	18 800	-	700	70 300	65 100	41 900
Yksityinen sektori	47 100	17 300	-	700	65 100		
Julkinen sektori	30 600	11 300	-	-	41 900		

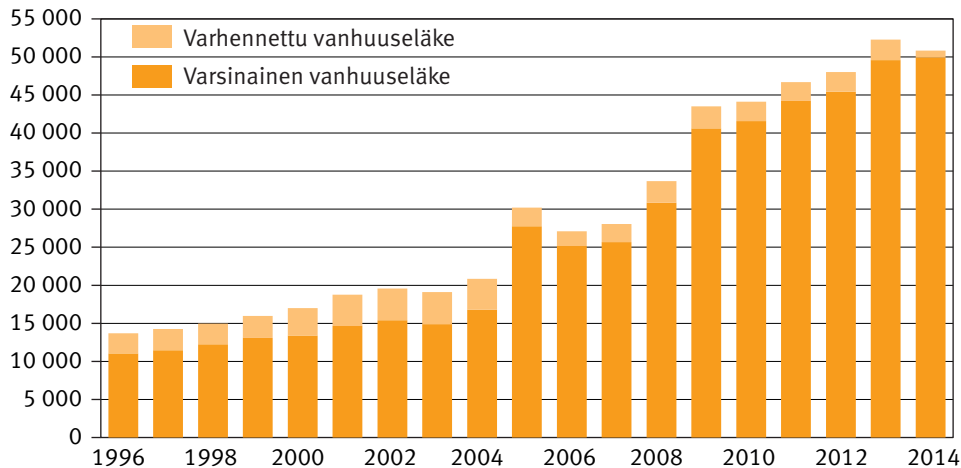
Henkilö voi siirtyä eläkkeelle molemmilta sektoreilta. Tällöin henkilö sisältyy molempien sektoreiden lukumääriin, mutta vain kertaalleen kaikkien työeläkkeelle siirtyneiden lukuihin.

Vanhuuseläke

Työeläkkeenä vanhuuseläkettä sai vuoden 2014 lopussa kaikkiaan 1 184 000 henkilöä. Vanhuuseläkkeellä olleiden keskiarvoikä oli 73,9 vuotta. Alle 65-vuotiaita vanhuuseläkkeensaajia oli 106 000 eli 9 prosenttia kaikista vanhuuseläkkeensaajista. Naisten osuus vanhuuseläkkeensaajista oli 56 prosenttia.

Kuvio 11

Vuosina 1996–2014 vanhuuseläkkeelle siirtyneet

Vuonna 2014 vanhuuseläkkeelle siirtyi lähes 51 000 henkilöä. Siirtyneiden määrä väheni 1 500:lla edellisestä vuodesta. Varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä oli kuitenkin vuonna 2014 jopa hieman suurempi kuin vuonna 2013, joten väheneminen johtui varhennetusta vanhuuseläkkeestä. Vuonna 2014 saattoivat enää vuonna 1951 syntyneet siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle 62-vuotiaana.

Vuonna 2014 vanhuuseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 63,7-vuotiaana. Vanhuuseläkkeelle siirtyneistä puolet siirtyi eläkkeelle 63-vuotiaana. Yli 65-vuotiaana siirtyneiden osuus oli 7 prosenttia.

Vuodesta 1996 vuoteen 2004 vuosittain vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä kasvoi 15 000:sta 20 000:een. Vuoden 2005 eläkeuudistuksen myötä kolmelle uudelle ikäluokalle tuli mahdolliseksi siirtyä vanhuuseläkkeelle. Vuonna 2005 vanhuuseläkkeelle siirtyikin 30 000 henkilöä. Vuonna 2009 siirtyneitä oli jo lähes 45 000. Tällöin ensimmäiset suuriin ikäluokkiin kuuluvat saavuttivat vanhuuseläkkeen alaikärajan 63 vuotta.

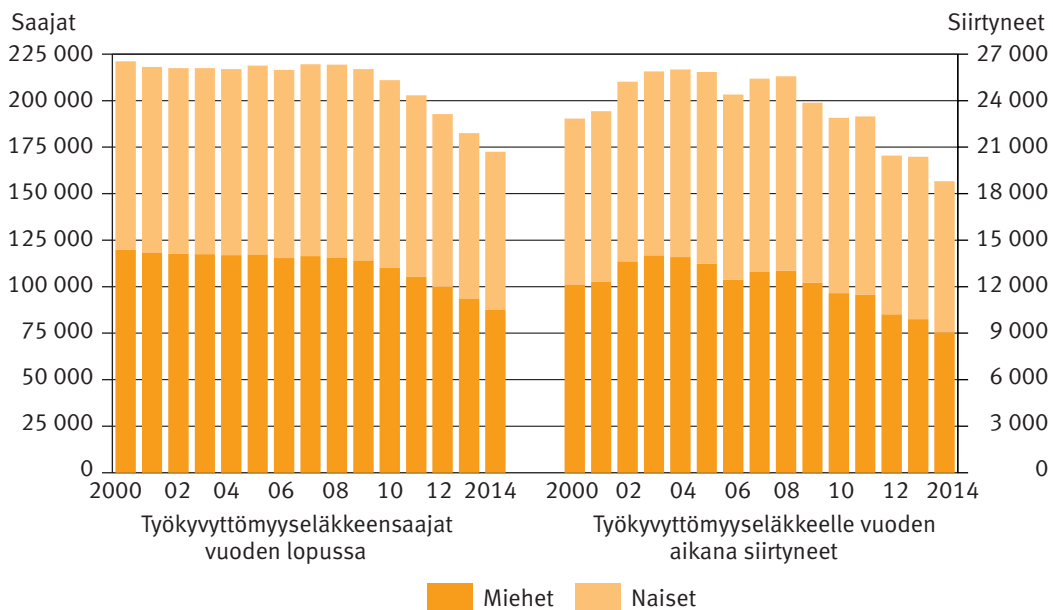
Vuonna 2013 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä oli historiallisen korkea, yli 50 000 henkilöä. Koska 1940-luvulla syntyneet suuret ikäluokat ovat jo pääosin eläkkeellä, ja jatkossa eläkeikää lähestyvät ikäluokat pienenevät, vuonna 2009 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden määrä näyttää jäävän tämän eläkelajin ennätykseksi.

Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläkettä työeläkejärjestelmästä saavia oli vuoden 2014 lopussa kaikkiaan 173 000, 10 000 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Määrä pysyi lähes koko 2000-luvun tasanaisena vajaassa 220 000:ssa, mutta lähti vuonna 2009 laskuun kuten myös vuosittain siirtyneiden määrä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi vuonna 2014 kaikkiaan 18 800 henkilöä, 1 600 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Näin pieni vuosittain työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä ei ole ollut 1980-luvun alkupuoliskon jälkeen.

Kuvio 12

Työkyvyttömyyseläkkeensaajat vuoden lopussa ja vuoden aikana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet sukupuolen mukaan vuosina 2000–2014

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää joko **toistaiseksi** tai **määräaikaisena kuntoutustukena**. Vuonna 2014 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä yli puolelle eli 9 800:lle eläke myönnettiin kuntoutustukena. Näistä osa tulee kuitenkin aikanaan muuttumaan toistaiseksi myönnettyksi eläkkeeksi. Vuoden 2014 lopussa kaikista maksussa olevista työkyvyttömyyseläkkeistä 88 prosenttia eli 152 500 oli toistaiseksi myönnettyjä eläkkeitä. Kuntoutustukea maksettiin 20 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajalle.

Työeläkejärjestelmässä työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää myös joko **täyden** tai **osaeläkkeen** suuruisena, riippuen jäljellä olevan työkyvyn määrästä. Suurin osa maksussa olevista työkyvyttömyyseläkkeistä on täyden eläkkeen suuruisia. Osaeläkkeen suuruista eläkettä saavia oli vuoden 2014 lopussa 23 500 eli 14 prosenttia kaikista työkyvyttömyyseläkkeensaajista. Julkisella sektorilla osatyökyvyttömyyseläkkeensaajien suhteellinen osuus on jonkin verran suurempi kuin yksityisellä sektorilla.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä osatyökyvyttömyyseläkkeiden osuus on selvästi suurempi. Vuonna 2014 joka neljäs työkyvyttömyyseläkkeelle siirtynyt eli 4 800 henkilöä siirtyi osatyökyvyttömyyseläkkeelle. Naisilla osaeläkkeiden osuus siirtyneissä oli kolmannes ja miehillä 17 prosenttia.

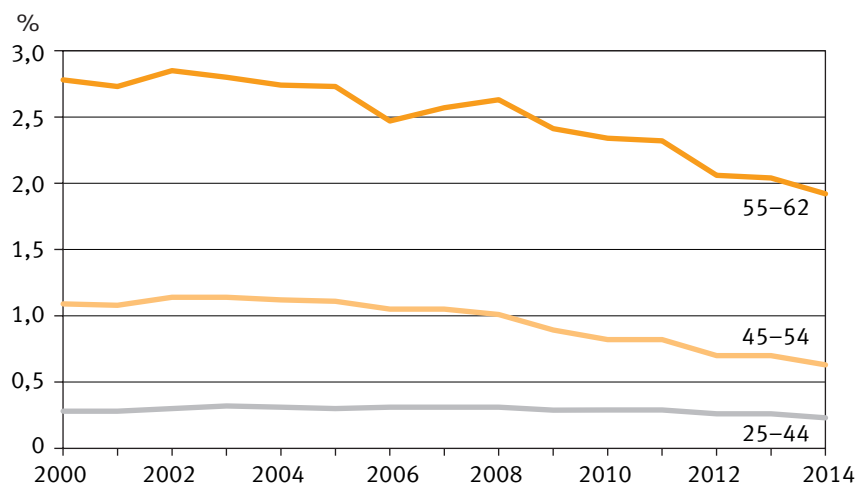
Vuonna 2014 miesten osuus työkyvyttömyyseläkkeensaajista oli 51 prosenttia ja siirryneistä 48 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 52-vuotiaana, julkisella sektorilla hieman myöhemmin kuin yksityisellä. Toistaiseksi myönnetylle eläkkeelle siirryttiin keskimäärin 57,4 vuoden ja kuntoutustuella 47 vuoden iässä. Täyden eläkkeen suuruiselle työkyvyttömyyseläkkeelle puolestaan jäätin 50,8-vuotiaana ja osaeläkkeen suuruiselle 55,5-vuotiaana.

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus

Vaikka työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden lukumäärä pysyi 2000-luvun alkupuolelta vuoteen 2008 asti melko tasaisena, on työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuudessa eli työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuudessa vastaavan ikäisestä ei-eläkkeellä olevasta työeläkevakuutetusta väestöstä kuitenkin havaittavissa pienentymistä jo tänä aikana. Vuonna 2014 työkyvyttömyyseläkkeiden ikävakioitu alkavuus oli 0,7 prosenttia. Ikäryhmittäin tarkasteltuna alkavuus on pienentynyt selvimmin vanhimmissa ikäluokissa. Aiemmin työkyvyttömyyseläkealkavuus on ollut miehillä suurempaa kuin naisilla. Vuosina 2006–2009 alkavuudet olivat kuitenkin lähes samansuuruisia, ja sen jälkeen alkavuus on ollut naisilla hieman suurempi kuin miehillä.

Kuvio 13

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus työeläkejärjestelmässä ikäryhmittäin vuosina 2000–2014, prosenttia

Työkyvyttömyyden syyt

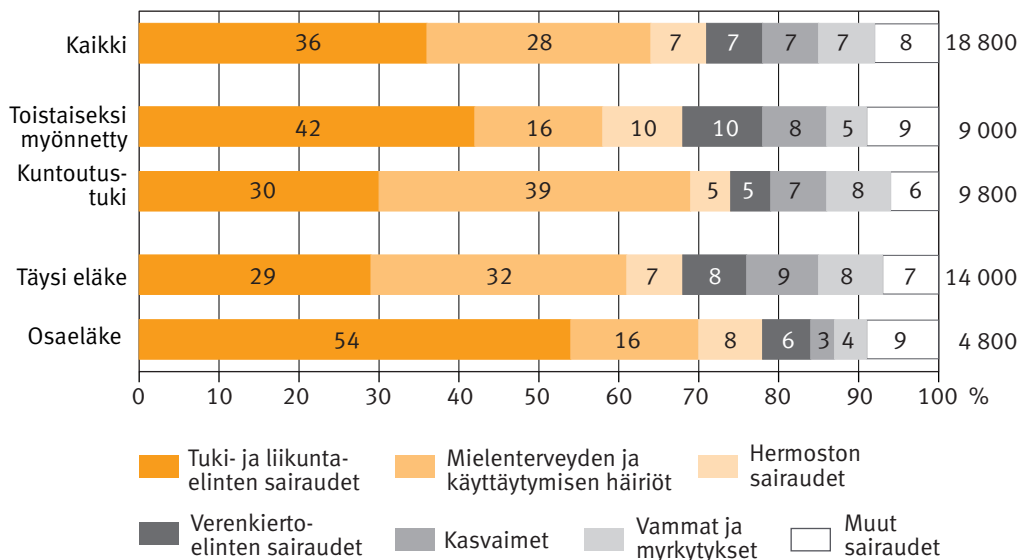
Työkyvyttömyyseläkkeensaajilla on työkyvyttömyyseläkkeen perusteena tavallisimmin jokin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden sairaus pääryhmään kuuluva sairaus. Kaikista vuonna 2014 työeläkkeenä työkyvyttömyyseläkettä saaneista 40 prosenttia eli 70 000 henkilöä sai eläkettä mielenterveyssyistä. 48 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajalla pääasiallinen sairaus kuului tuki- ja liikuntaelinten sairausryhmään. Nämä kaksi sairausryhmää katsoivat siis kaksi kolmasosaa työkyvyttömyyseläkkeen perusteena olevista sairauksista.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyville eläke myönnetään kuitenkin edelleen useimmiten tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella. Vuonna 2014 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä yli kolmanneksella eli 6 700:lla oli työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä jokin tuki- tai liikuntaelinten sairaus. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella myönnettiin 5 200 eläkettä eli toiseksi eniten.

Mielenterveyssyihin perustuvat eläkkeet myönnetään yleensä selvästi nuoremmille kuin tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin perustuvat ja siksi niitä maksetaan myös keskimäärin kauemmin. Tästä syystä mielenterveyssyihin perustuvien eläkkeiden osuus on suurin työkyvyttömyyseläkkeensaajien kokonaismäärässä, vaikka niitä myönnetäänkin vuosittain vähemmän kuin tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin perustuvia eläkkeitä. Vuonna 2014 mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella eläkkeelle siirtyneistä yli puolet oli alle 50-vuotiaita, kun vastaavan ikäisten osuus tuki- ja liikuntaelinten sairauksissa oli vain 16 prosenttia.

Kuvio 14

Vuonna 2014 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet sairauspuoryhmän ja työkyvyttömyyseläketyypin mukaan

Jos tarkastellaan työkyvyttömyyden syitä työkyvyttömyyseläketyypin mukaan, niin toistaiseksi myönnetylle työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2014 siirtyneistä yli kaksi viidesosaa siirtyi eläkkeelle tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella. Kuntoutustuelle puolestaan siirryttiin eniten mielenterveyssyistä niiden osuuden ollessa lähes kaksi viidesosaa.

Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin vuonna 2014 lähes yhtä usein tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella kuin mielenterveyssyistä, molempien osuuksien ollessa noin 30 prosenttia. Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä yli puolella työkyvyttömyyden syynä oli jokin tuki- ja liikuntaelinten sairaus.

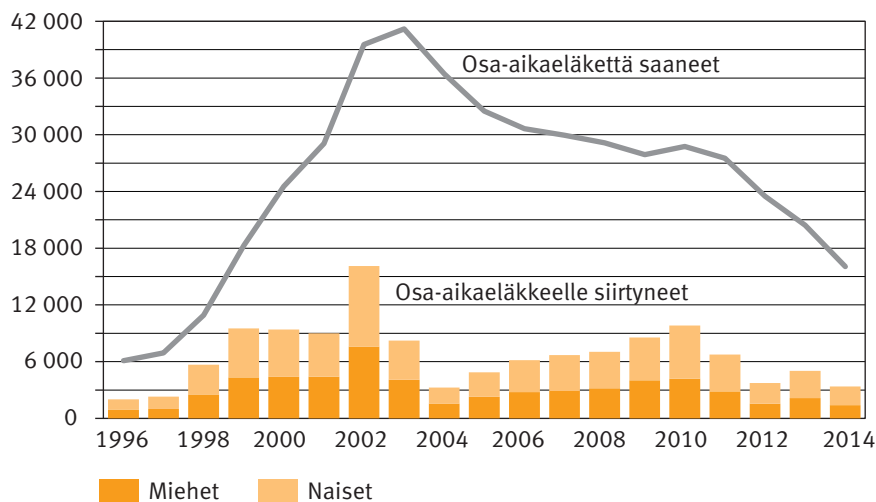
Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkettä saavia oli vuoden 2014 lopussa 16 100, mikä on 4 400 vähemmän kuin vuoden 2013 lopussa. Määrä on ollut laskeva vuodesta 2003 lähtien vuonna 2010 tapahtunutta pientä nousua lukuun ottamatta. Vuonna 2003, määrän ollessa suurimmillaan, osa-aikaeläkettä sai 41 200 henkilöä.

Vuonna 2014 osa-aikaeläkkeelle siirtyi 3 400 henkilöä. Vuosittaiseen osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden määrään ovat eniten vaikuttaneet ikärajamuutokset. Kun ikäraja heinäkuussa 1998 laskettiin 58 vuodesta 56 vuoteen, kääntyi osa-aika-eläkkeiden suosio selvään kasvuun. Eniten, yli 16 000 henkilöä, siirtyi osa-aikaeläkkeelle vuonna 2002, jolloin tehtiin päätös alaikärajan palauttamisesta 58 vuoteen. Vuonna 2010 alaikäraja nousi 60 vuoteen (vuonna 1953 ja sen jälkeen syntyneet) ja vuonna 2013 61 vuoteen (vuonna 1954 ja sen jälkeen syntyneet).

Kuvio 15

Vuoden lopussa osa-aikaeläkettä saaneet sekä vuoden aikana osa-aikaeläkkeelle siirtyneet vuosina 1996–2014

Vuonna 2014 sekä osa-aikaeläkkeensaajista että osa-aikaeläkkeelle siirtyneistä lähes 60 prosenttia oli naisia. Lähinnä kunta-alan naisvaltaisuudesta johtuen julkisella sektorilla naisten osuus osa-aikaeläkkeensaajista ja osa-aikaeläkkeelle siirtyneistä oli noin kolme neljäsosaa. Yksityisellä sektorilla tilanne oli päinvastainen eli miesten osuus oli suurempi, noin 55 prosenttia. Osa-aikaeläkkeelle siirryttiin keskimäärin 61,7-vuotiaana.

Perhe-eläke

Vuonna 2014 työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä maksettiin 258 100 leskelle ja 14 100 lapselle. Leskeneläkettä saavista miehiä oli 15 prosenttia eli 39 700. Leskeneläkettä saavien määrä on ollut lievästi laskeva vuodesta 2010 lähtien. Siihen asti määrä kasvoi vuosittain, tosin 2000-luvulla koko ajan hitaammin. Lapseneläkettä saavien määrä on jo pitkään pienentynyt useita satoja vuodessa.

7 Työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvat

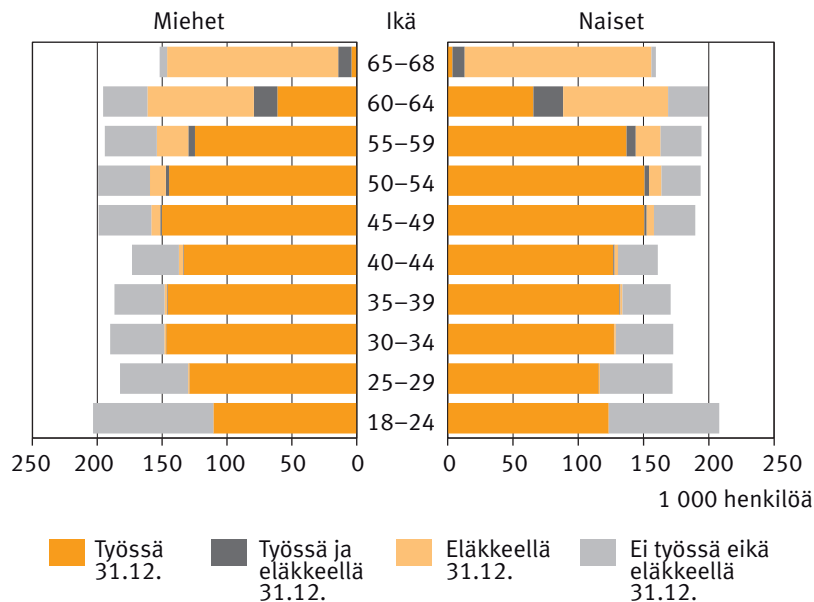
Työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvat kaikki **18–68-vuotiaat**, jotka ovat tilastovuonna tai sitä aiemmin olleet työeläkelakien mukaisessa työsuhteessa tai yrittäjänä. Työeläkejärjestelmän piirissä ovat siis henkilöt, joilla olisi eläketapahtuman sattuessa oikeus työeläkkeeseen tai jotka jo saavat jotain omaan työuraan perustuvaa eläkettä. Tuoreimmat luvut työeläkejärjestelmän piiriin kuuluneista ovat vuodelta 2013.

Vuoden 2013 lopussa työeläkejärjestelmän piirissä oli kaikkiaan 3,7 miljoonaa henkilöä. Näistä joka kuudes eli yli 600 000 henkilöä sai jo jotakin omaan työuraan perustuvaa eläkettä. Luvussa ovat mukana myös osa-aikaeläkettä saavat. Työeläkejärjestelmän piiriin kuulunut voi myös olla tilastovuoden aikana sekä työssä että eläkkeellä. Työ voi olla eläkkeen kanssa joko samanaikaista tai eriaikaista. Vuoden 2013 lopussa oli työssä ja samanaikaisesti sai eläkettä kaikkiaan 85 000 henkilöä. Näistä 20 000 sai osa-aikaeläkettä ja 65 000 jotain muuta omaan työuraan perustuvaa eläkettä.

Vuoden 2013 aikana työssä tai yrittäjänä toimi kaikkiaan noin 2,7 miljoonaa henkilöä. Vuoden lopussa työskennelleitä oli lähes 2,4 miljoonaa, näistä 69 000 oli iältään 63–68-vuotiaita. Työssäkäynti näissä ikäluokissa on selkeästi lisääntynyt. Viisi vuotta aiemmin, vuoden 2008 lopussa, 63–68-vuotiaita oli töissä 48 000.

Kuvio 16

Työeläkejärjestelmän piiriin kuuluneet 31.12.2013

8 Työeläkettä kartuttavat palkattomat ajat

Vuoden 2005 alusta lähtien on työeläkettä karttunut myös palkattomilta ajoilta maksetuista sosiaalietuuksista. Eläkkeeseen oikeuttavaksi ansioksi katsotaan joko määrätty osa etuuden perusteena olevasta ansiotulosta tai etuuden mukaan määräytyvä kiinteä euromäärä. Myös ennen vuoden 2005 uudistusta ansiosidonnaiset työttömyyspäivät, työeläkelakien mukainen kuntoutusaika ja työvoimapolitiittinen aikuiskoulutusaika kartuttivat eläkettä (työeläkelisä).

Tuoreimmat tilastot palkattomista ajoista koskevat vuotta 2013, jolloin erilaisia palkattomia aikoja rekisteröitiin yli miljoonalle henkilölle. Lähes kolme viidesosaa palkattomien aikojen rekisteröinnistä perustui työttömyyteen, ja yksi viidesosa koski vanhemmuuteen perustuvia etuuksia. Kolmanneksi suurin ryhmä olivat sairauteen liittyvät etuudet.

Taulukko 8

Henkilöt, joille vuosien 2010–2013 aikana kirjattiin eläkettä kartuttavaa palkatonta aikaa sekä etuuspäiviä keskimäärin

Etuuslaji	Henkilöiden lukumäärä				Etuuspäiviä keskimäärin/vuosi			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Lapsenhoito	220 100	223 000	221 200	220 600	163	161	160	160
- kotihoidontuki ¹⁾	116 500	115 700	114 200	114 200	165	163	164	163
Sairaus	160 300	166 800	163 000	161 600	60	61	60	60
Työttömyys	561 300	513 100	527 400	590 600	129	135	136	139
LITA-korvaukset	41 700	34 100	7 200	6 200	60	53	88	84
Kuntoutus	32 600	32 300	31 900	36 400	41	42	46	49
Aikuiskoulutustuki	8 100	11 200	13 400	15 500	91	103	107	108
Vuorotteluvapaa	15 300	16 700	19 300	19 000	109	109	111	105
Edelliset yhteensä	937 300	894 400	887 600	944 700	133	136	138	141
Tutkinto ¹⁾	86 900	94 200	96 100	98 900	1 174	1 151	1 153	1 156
Kaikki henkilöt	994 100	955 700	949 400	1 005 300

¹⁾ Valtio rahoittaa kotihoidontuesta sekä tutkinnoista karttavat etuudet. Ne perustuvat lakiin valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (VEKL).

Tutkinnosta karttuvien etuuspäivien määrä on riippuvainen tutkinnon tasosta. Oikeus etuuteen syntyy korkeintaan viideltä vuodelta, kuitenkin aikaisintaan vuoden 2005 alusta lähtien. Tutkintojen etuuspäivien määrä kirjataan kokonaisuudessaan valmistumisvuodelle. Tästä syystä se on taulukossa erotettu muista etuuksista keskimääräisiä vuosittaisia etuuspäiviä laskettaessa.

Vuoden 2014 lopussa kaikkiaan 273 000 työeläkkeensaajan eläkkeeseen sisältyi palkattomista ajoista karttunutta eläkkeen osaa. Keskimääräinen palkattomalta ajalta karttunut eläkkeen osa oli vanhuuseläkkeissä 34 euroa, työkyvyttömyyseläkkeissä 19 euroa ja perhe-eläkkeissä 8 euroa kuukaudessa. Palkattomilta ajoilta karttunutta etuutta maksettiin vuonna 2014 89,3 miljoonaa euroa. Vanhuuseläkkeisiin etuutta sisältyi 74,4 miljoonaa euroa ja työkyvyttömyyseläkkeisiin 13,6 miljoonaa euroa.

9 Indeksiturva

Työeläkejärjestelmässä käytetään sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistamia indeksejä, joita sovelletaan pääasiassa maksettavien eläkkeiden ja eläkkeitä määrättäessä käytettävien, työstä ja yrittäjätoiminnasta saatujen ansioiden tarkistamiseen. Työeläkelaeissa säädettyjä ja eläkelaitosten laskuperusteissa määriteltyjä rahamääriä tarkistetaan myös ansiotasossa ja kuluttajahinnoissa tapahtuneiden vuosimuutosten perusteella. Muutokset vaikuttavat eri painoarvolla eri indekseihin.

Kela tarkistaa vuosittain maksussa olevat kansaneläkkeet ja takuueläkkeet kansaneläkeindeksillä, joka seuraa Tilastokeskuksen laskemaa elinkustannusindeksiä. Kansaneläkeindeksin seuraavan vuoden pisteluku lasketaan kuluvan vuoden kolmannen vuosineljänneksen keskimääräisen hintatason perusteella.

Kansaneläke- ja työeläkeindeksin sekä palkkakertoimen pisteluvut kasvoivat kaikki runsaan prosentin verran vuodesta 2013 vuoteen 2014 siirryttäessä.

Taulukko 9

Keskeiset indeksit eläkejärjestelmässä vuosina 2010–2014

Vuosi	Palkka- kerroin	Muutos %	Työeläke- indeksi	Muutos %	Puoliväli- indeksi	Muutos %	Kansan- eläke- indeksi	Muutos %
2010	1,231	3,27	2292	0,26	2538	1,76	1502	0,00
2011	1,253	1,79	2323	1,35	2578	1,58	1508	0,40
2012	1,291	3,03	2407	3,61	2663	3,30	1565	3,78
2013	1,327	2,79	2475	2,83	2738	2,82	1609	2,81
2014	1,350	1,73	2509	1,37	-	-	1630	1,30

Työeläkeindeksit määräytyvät edellisen vuoden kolmannen neljänneksen indeksipisteluku-
jen mukaan. Vuoden 2014 eläkeindeksit perustuvat hinta- ja ansiotason muutoksiin vuoden
2012 kolmannesta vuosineljänneksestä vuoden 2013 kolmanteen neljännekseen.

Palkkakerrointa käytetään työuran aikaisten ansioiden ja yrittäjätulojen indeksoinnissa eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Lisäksi sillä tarkistetaan ennen vuotta 2005 karttuneista eläkeoikeuksista eläkeuudistuksen yhteydessä vuoden 2004 lopussa muodostetut vapaakirjat sekä tietyt työeläkelakien mukaiset rahamäärät vuosittain. Palkkakerroin määräytyy Tilastokeskuksen laskemien ansiotaso- ja kuluttajahintaindeksien muutosten perusteella. Ansiotason muutoksen vaikutus palkkakertoimeen on 80 prosenttia ja kuluttajahintojen muutoksen vaikutus 20 prosenttia.

Maksussa olevia työeläkkeitä tarkistetaan kunkin vuoden alussa työeläkeindeksillä. Sitä määrättäessä ansiotason muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintatason muutoksen osuus 80 prosenttia. Muuten laskentatapa vastaa palkkakertoimen laskentaperiaatteita.

Ennen vuoden 2005 lainmuutoksia käytetty työikäisen TEL-indeksi eli TEL-puoliväli-indeksi vahvistettiin vielä vuodelle 2013, mutta ei enää sen jälkeen. Puoliväli-indeksiä käytettiin, jos eläke laskettiin ns. suojasäännöksistä johtuen ennen vuotta 2005 sovelletun lainsäädännön mukaan. Se määräytyi puoliksi palkkojen ja puoliksi kuluttajahintojen vuosimuutosten perusteella.

10 Työeläkkeiden rahoitus

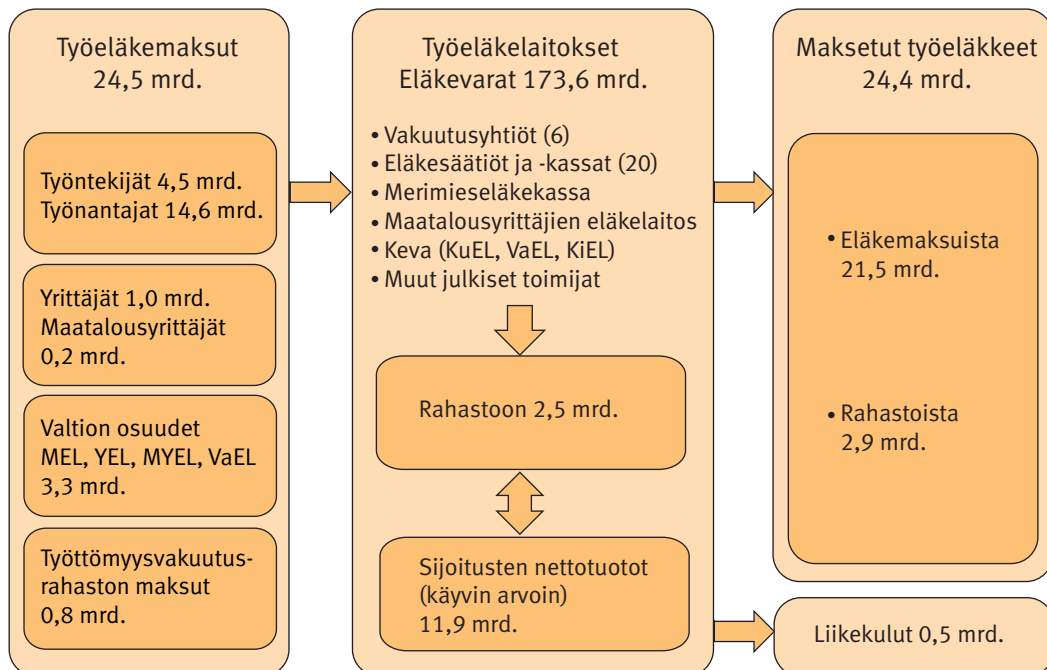
Lakisääteinen työeläketurva rahoitetaan Suomessa pääasiassa työnantajien ja työntekijöiden maksamilla eläkemaksuilla sekä kertyneillä eläkevaroilla ja niille saaduilla tuotoilla. Suurin osa perityistä työeläkemaksuista käytetään saman tien jo eläkkeellä olevien eläkkeisiin, mutta osa maksuista rahastoidaan myöhempää käyttöä varten eläkelaki- ja eläkelaitoskohtaisin perustein. Järjestelmän hallinto on hajautettu ja eri toimijat kilpailevat sekä sijoitustuotoilla että kustannustehokkuudella. Lakisääteisten työeläkevakuuttajien hallinnoimia varoja voi käyttää vain eläketurvan rahoittamiseen ei muihin tarkoituksiin, koska varoilla turvataan sekä nykyisten että tulevien eläkkeensaajien eläkkeet.

Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeet maksetaan kunkin vuoden vakuutusmaksuilla valtion tuen turvin ilman ennakkorahastointia. Valtio rahoittaa myös kolmanneksen merimieseläkkeistä ja korvaa eläkelaitoksille työeläkkeisiin liittyviä opiskelu- ja lastenhoitoajoilta kertyviä etuuksia. Työttömyysvakuutusrahasto kustantaa työttömyyspäivärahojen ja vuorottelukorvausten perusteella karttuvan eläketurvan.

Kuviossa 17 on kuvattu työeläkejärjestelmässä vuonna 2014 kulkeneita rahavirtoja. Maksutulo oli kaikki osuudet mukaan lukien yhteensä 24,5 miljardia euroa ja eläkemeno 24,4 miljardia euroa. Maksuista 21,5 miljardia euroa kului saman vuoden eläkkeisiin. Tulevia eläkkeitä varten rahastoitiin noin 2,5 miljardia euroa ja jo rahastoituja varoja käytettiin eläkkeiden maksamiseen arviolta 2,9 miljardia euroa.

Kuvio 17

Työeläkejärjestelmän rahavirrat vuonna 2014, miljardia euroa

Eläkelaitosten lukumäärä supistui vuoden 2014 alussa, kun Eläke-Fennia ja LähiTapiola Eläkeyhtiö muodostivat uuden työeläkeyhtiö Elon. Keva hoitaa pääosan julkisten alojen eläkelakien mukaisesta toiminnasta. Kunta-alojen lisäksi sen hoidettavana on valtion, eduskunnan, Kansaneläkelaitoksen ja evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöiden työeläkeasiat. Suomen Pankin, ortodoksisen kirkon ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen eläkeasioista huolehtivat eri toimeenpanijat niihin sovellettavien lakien ja eläkesääntöjen mukaan. Jokainen toimija vastaa itse vastuullaan olevien eläkkeiden rahoituksesta ja rahastojen sijoitustoiminnasta.

Työeläkemaksujen taso riippuu maksettavien eläke-etujen tasosta, voimassa olevista eläkkeiden rahastointi- ja rahoitusperiaatteista sekä eläkevaroille saaduista sijoitustuotoista. Kansantalouden kehitys, työllisyys ja työansiot sekä eläkeläisten määrä ja keskieläkkeet vaikuttavat eläkemaksujen tarpeeseen. Maksuja kerätään nyt entistä pienemmiltä ikäluokilta. Ikärakenteen haasteisiin ja suurten ikäluokkien eläkkeelle jääntiin varauduttiin kuitenkin jo hyvissä ajoin kasvattamalla työeläkerahastoja. Tulevien sukupolvien eläkemaksuja pyritään myös tasoittamaan etukäteen säästämällä.

Yksityisalojen palkansaajien eläkkeiden rahastointiperiaatteet eroavat julkisten alojen eläkerahastoinnista. Pääasiallinen ero on yksityisalojen eläkekohtainen rahastointi, jota eläkelaitokset ovat hoitaneet järjestelmän alusta saakka. Julkisaloilla rahastointi aloitettiin vasta 1980-luvun lopulla. Työeläkkeiden rahoitusperiaatteita on selostettu tarkemmin Eläketurvakeskuksen verkkosivuilla (<http://www.etk.fi>) ja esimerkiksi tilastoraportissa *Työeläkkeiden rahoitus*. Kelan eläkkeet rahoitetaan verovaroilla ja järjestelmää hallinnoi Kansaneläkelaitos.

Taulukkoon 10 on koottu tietoja maksetuista eläkkeistä ja niiden rahoittamiseksi kerätyistä lakikohtaisista työeläkemaksuista sekä järjestelmän varoista vuosina 2013 ja 2014.

Taulukko 10*Maksutulo, eläkevarat ja eläkemenot vuosina 2013 ja 2014, miljoonaa euroa*

	Maksutulo		Eläkevarat 31.12.		Eläkemenot	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
TyEL	11 868	12 124	103 744	109 589	12 654	13 261
MEL	61	61	899	964	171	176
KuEL	4 890	4 971	37 819	41 548	4 132	4 362
VaEL	1 678	1 750	16 335	17 600	4 191	4 323
KiEL	179	185	1 144	1 243	172	182
Muut	90	80	1 686	1 742	140	147
Palkansaajat	18 765	19 170	161 626	172 685	21 460	22 450
YEL	997	1 049	129	130	997	1 053
MYEL	187	191	67	81	834	848
Yrittäjät	1 184	1 240	196	211	1 831	1 901
Tvr-maksu	659	795				
Valtion osuudet	3 227	3 326				

Osa luvuista on arvioita tai ennakkotietoja. Maksutulo- ja eläkevaratiedot perustuvat eläkelaitosten tilinpäätöksiin. YEL:n eläkevaroina on käytetty vastuuvalkaa.

Eläkemenotiedot pohjautuvat Eläketurvakeskuksen rekisteritietoihin. KuEL-, VaEL- ja KiEL-eläkemenot sisältävät julkisen puolen vanhojen sääntöjen mukaiset eläkkeet. Opiskelun, lastenhoidon ja muiden palkattomien aikojen perusteella kertyneitä eläkkeen osia maksettiin vuonna 2013 yhteensä 72 miljoonaa euroa ja vuonna 2014 yhteensä 89 miljoonaa euroa. Nämä luvut eivät sisälly taulukon lukuihin.

Kohta ”Muut” sisältää Suomen Pankin, Kelan toimihenkilöiden ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen työntekijöiden ja viranhaltijoiden eläkkeitä koskevat järjestelmät.

Tvr-maksu on Työttömyysvakuutusrahaston eläkejärjestelmään maksama suoritus (TyEL 182 §), joka ei koske YEL:n ja MYEL:n mukaista eläketurvaa hoitavia eläkelaitoksia.

Valtion osuudet sisältävät MEL-, YEL- ja MYEL-osuuksien lisäksi valtion talousarviosta rahoitetut VaEL-eläkeosuudet sekä lastenhoitoon ja opiskeluun liittyvät VEKL-osuudet.

10.1 Työeläkemaksut

Yksityisten alojen työnantajat, yrittäjät ja maatalousyrittäjät maksavat lakisääteisiä työeläkevakuutusmaksuja sosiaali- ja terveysministeriön vuosittain vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan. Perittävien maksujen tarve riippuu kunakin vuonna maksettavaksi tulevista eläkkeistä ja karttuvista eläkeoikeuksista. Vakuutusmaksut lasketaan eri lakien mukaisina prosenttiosuuksina työntekijöiden ansioista tai yrittäjien tai maatalousyrittäjien vahvistetuista työtuloista.

Kunnallisessa eläkejärjestelmässä vuosittain maksetut eläkkeet rahoitetaan toistaiseksi kokonaan työnantajilta ja työntekijöiltä perityillä eläkemaksuilla. Osa perityistä maksuista jätetään eläkerahastoon tulevia eläkkeitä varten ja vakauttamaan maksutasoa. Eläkevaroille saadut sijoitustuotot rahastoidaan, mutta Kevan nykyisten arvioiden mukaan jo lähivuosina saatetaan siirtyä käyttämään rahastojen tuottoja eläkkeiden maksamiseen. KuEL-maksu ja käytetään järjestelmän hallintokuluihin kuten muissakin järjestelmissä.

Valtion eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista. Valtion Eläkerahasto (VER) tasaa valtion eläkekustannusten noususta johtuvia paineita talousarvioon

tehtävällä rahastosiirrolla. VER:stä siirretään talousarvioon vuosittain eläkemaksuilla kerätyjä varoja kaikkiaan 40 prosenttia eläkkeiden aiheuttamista kuluista. Muu osa maksetuista eläkkeistä rahoitetaan suoraan kunkin vuoden talousarviosta. VER:n nettomaksutulo eli eläkemaksutulo, josta on vähennetty talousarvioon siirretty summa, oli negatiivinen vuonna 2014. Toisin sanoen VER:stä siirrettiin varoja valtiolle enemmän kuin se sai eläkemaksutuloa. Eduskunnan 12.12.2014 tekemän päätöksen mukaan vuonna 2015 tehdään vielä poikkeuksellisesti ylimääräinen 500 miljoonan euron siirto rahastosta valtion talousarvioon.

Evankelis-luterilaisen kirkon eläketurvan rahoituksesta vastaa Kirkon keskusrahasto työnantajilta ja työntekijöiltä perityillä eläkemaksuilla ja vuodesta 2015 alkaen myös kirkon eläkevarojen tuotoilla.

Vuosien 2013 ja 2014 keskimääräiset työeläkemaksuprosentit on esitetty taulukossa 11. Eläketurvakeskuksen verkkopalveluihin (www.etk.fi ja www.tyoelakelakipalvelu.fi) on koottu tarkempaa tietoa työeläkemaksuista sekä tilastosarjoja yksityisten alojen vakuutusmaksuprosenteista vuosilta 1962–2015.

Taulukko 11

Keskimääräiset työeläkevakuutusmaksut vuosina 2013 ja 2014

	Maksukertymä % työtulosta		Työntekijän maksuosuus %-yksikköä alle 53 v. vähintään 53 v.			
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Palkansaajat						
TyEL	22,8	23,6	5,15	5,55	6,5	7,05
MEL	22,6	22,8	11,3	11,4	11,3	11,4
KuEL ¹⁾	29,6	29,7	5,15	5,55	6,5	7,05
VaEL	24,9	26,5	5,15	5,55	6,5	7,05
KIEL	33,7	34,1	5,15	5,55	6,5	7,05
Yrittäjät						
YEL ²⁾	20,9	21,8	22,5	23,3	23,85	24,8
MYEL ³⁾	12,9/13,4	13,5/12,9	22,5	23,3	23,85	24,8

¹⁾ KuEL-maksu sisältää palkka- ja eläkemenoperusteiset maksuosat.

²⁾ Maksukertymäsarakeessa on keskimääräinen YEL-maksuprosentti. Alle ja yli 53-vuotiaiden maksuprosentit ovat yrittäjille vahvistettuja YEL-maksuprosentteja ilman aloittavien yrittäjien maksualennuksia.

³⁾ Maksukertymäsarakeessa ensimmäinen luku on maatalousyrittäjien keskimääräinen maksuprosentti ja toinen luku apurahansaajien keskimääräinen maksuprosentti. Alle ja yli 53-vuotiaiden maksuprosentit ovat vahvistettuja MYEL-perusprosentteja.

Palkansaajien eläkemaksut sisältävät sekä työnantajan että työntekijän osuudet. Työnantaja maksaa pääosan vakuutusmaksusta lukuun ottamatta merimieseläkelain mukaan vakuutettuja, joilla sekä työnantajan että työntekijän osuudet ovat yhtä suuret. Työntekijän maksuosuus riippuu merimiehiä lukuun ottamatta vakuutetun iästä. Maksuprosentti on 53 vuotta täyttäneillä korkeampi kuin sitä nuoremmilla.

Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkemaksut on sidottu keskimääräisen TyEL-maksun tasoon. Maksuprosentti nousee 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterivuoden alusta yhtä monella prosenttiyksiköllä kuin työntekijöiden maksuosuus. Valtio osallistuu YEL-

ja MYEL-eläkkeiden kustannuksiin maksamalla niistä vuosittain osuudet, joita ei saada kattua ko. lakien mukaisilla vakuutusmaksuilla. Vuonna 2014 MYEL:n valtion osuus oli 78 prosenttia lain mukaisesta eläkemenosta ja YEL:n osuus 7 prosenttia yrittäjäeläkemenosta.

Aloittavat yrittäjät saavat iästä riippumatta alennuksen vakuutusmaksusta yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Maksuprosentti on 78 prosenttia YEL:n mukaisesta normaalista työeläkevakuutusmaksusta. Ennen vuotta 2013 aloittaneen yrittäjän vakuutusmaksuprosentti oli 75 prosenttia YEL:n mukaisesta maksusta. Yrittäjä, joka saa aloittavan yrittäjän alennuksen, ei voi samaan aikaan käyttää vakuutusmaksun jousto-oikeutta eli maksaa suurempaa tai pienempää YEL-vakuutusmaksua kuin mitä vahvistettu työtulo edellyttäisi.

10.2 Lakikohtaiset työeläkemaksuprosentit

TyEL-maksu nousi 0,8 prosenttiyksikköä edellisen vuoden tasosta ja oli keskimäärin 23,6 prosenttia lain mukaisista palkoista vuonna 2014. Maksu sisältää työntekijöiden maksuosuudet, jotka olivat alle 53-vuotiailla 5,55 prosenttia ja sitä vanhemmilla 7,05 prosenttia palkoista. Maksuissa on otettu huomioon myös keskimääräinen työnantajakohmainen asiakashyvitys 0,4 prosenttia. Hyvityksiin vaikuttavat eläkelaitoksen vakavaraisuus ja sijoitustoiminnan onnistuminen.

TyEL-maksu sisältää rahastoitavat vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkeosat sekä tasa-osan eläkelaitosten yhteisesti kustannettaviin eläkemenoihin. Eläkelaitosten maksutappiot ja hoitokulut katetaan myös vakuutusmaksuilla. TyEL-maksu sisältää myös erillisen lakisääteisten maksujen osan Eläketurvakeskuksen, Työeläkeasiain muutoksenhakulautakunnan ja Finanssivalvonnan toiminnasta aiheutuviin kuluihin.

KuEL-maksut määräytyvät kunta-aloilla maksettujen palkkojen ja eläkemenojen perusteella. Eläkemaksujen suuruuden päättää Kevan valtuuskunta. Palkkaperusteista eläkemaksua maksavat sekä työnantajat että työntekijät. Palkansaajien maksuprosentit ovat samat kuin yksityisellä puolella. Kaikilta kuntatyönantajilta peritään palkkaperusteista maksua sama prosenttimäärä. Vuonna 2014 se oli 16,9 prosenttia palkoista. Keskimääräinen yhteenlaskettu työnantajien ja työntekijöiden maksuprosentti oli 22,9 prosenttia palkoista. Osa työnantajista maksoi lisäksi eläkemeno- ja varhaiseläkemenoperusteista maksua, mistä johdun kokonaismaksukertymä oli 29,7 prosenttia KuEL-palkkasummasta.

Eläkemenoperusteinen maksu koski vain työnantajia, joiden palveluksessa ennen vuotta 2005 olleille maksettiin eläkettä tarkasteluvuoden aikana. Kunkin työnantajan maksuosuus riippui vuoden 2014 aikana maksetuista eläkkeistä, jotka olivat karttuneet sen palveluksessa ennen vuotta 2005 tehdystä työstä. Eläkemenoperusteinen maksu määritellään vuosittain tiettyinä kokonaissummana ja se on seurausta aiemmista, nykyistä paremmista eläke-eduista. Vuodelta 2014 sitä perittiin yhteensä miljardi euroa, mikä oli 6 prosenttia palkkasummasta.

Työnantajat maksoivat myös varhaiseläkemenoperusteista maksuosaa kolmen edellisen vuoden aikana ensimmäistä kertaa alkaneista työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeistä sekä kuntoutustuista syntyneiden eläkemenojen perusteella. Työnantajan KuEL-palkkasumma vaikutti sovellettuun maksuluokkaan, joita oli kolme eli pientyönantaja, keskisuuri työnantaja ja suuri työnantaja. Varhaiseläkemenoperusteista maksua perittiin 152 miljoonaa euroa, mikä oli alle prosentti palkkasummasta.

VaEL-maksut lasketaan tiettyinä prosentteina valtion eläkelain mukaisista palkoista. Työnantajan eläkemaxuprosentit vahvistaa valtiovarainministeriö Kevan esityksestä. Eläkemaxujen perusteet määräytyvät valtioneuvoston asetuksen (863/2012) mukaan. Ministeriö vahvistaa ennakoarviomenettelyn perusteella myös Kevan vuosittain saaman hoitokulun euromäärän. Vuodelta 2014 se oli 24,2 miljoonaa euroa.

Valtion eläkemaxun osat lasketaan vakuutusmatemaattisesti siten, että ne yhdessä työntekijän eläkemaxun kanssa kattavat valtion eläkejärjestelmässä syntyvän eläkevastuun. Eläkevastuu määräytyy täyden rahastoinnin periaatteen mukaisesti. Sen suuruus oli 95,4 miljardia euroa vuoden 2014 lopussa ja rahastointiaste oli 18 prosenttia. Keva on hoitanut valtion eläkevastuun laskennan vuodesta 2013 alkaen.

VaEL:n eläkemaxuprosentit ovat virasto-, laitos- tai yhteisökohtaisia. Työnantajan maksu perustuu osittain tariffimaksuun ja osittain sen omiin eläketapauksiin työnantajan palkkasummasta riippuen. Maksussa on erikseen vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkeosa sekä hoitokuluosa. Hoitokuluosa on yhtä suuri prosenttiosuus palkkasummasta kaikille työnantajille.

Työnantajien VaEL-eläkemaxut on jaettu kolmeen eri tariffiluokkaan, joista maksu määrätään eri luokkiin kuuluvien henkilöiden eläkemaxujen painotettuna keskiarvona. Vuonna 2014 tariffin mukaiset eläkemaxuprosentit sisältäen hoitokustannusosan (0,38 %) olivat yleisessä maksuluokassa 23,8 %, alennettujen eroamis- ja eläkeikien maksuluokassa 31,3 % ja sotilaseläkeoikeutettujen maksuluokassa 32,3 %.

Työntekijän eläkemaxua maksavat kaikki palkansaajat VaEL-ansioistaan, alle 53-vuotiaat vähemmän kuin sitä vanhemmat. Maksuprosentit olivat muiden alojen tapaan 5,55 ja 7,05. Kun otetaan huomioon kaikki valtiolla maksetut eläkevakuutusmaksut ja maksajat, kokonaismaksukertymä vastasi vuonna 2014 kaikkiaan 26,5 prosenttia VaEL-palkkasummasta. Keva on kerännyt vuoden 2013 alusta lähtien valtion eläkemaxut Valtion eläkerahaston tilille.

Seurakuntien, kirkon ja kirkollisten yhdistysten maksama työnantajien **KiEL-eläkemaxu** oli 28 % lain mukaisista palkoista. Eläkemaxujen suuruudesta päättää kirkolliskokous. Työntekijöiden eläkemaxut ovat kirkon eläkejärjestelmässä samat kuin muilla aloilla.

Seurakuntien ja seurakuntayhtymien suorittama kirkolliskokouksen päätökseen perustuva eläkerahastomaksu oli 1,2 % kahden vuoden takaisesta kirkollisverosta. Työkyvyttömyyseläkkeistä ei peritty omavastuuosuutta. Työnantajien ja työntekijöiden eläkemaxujen sekä eläkerahastomaksujen yhteismäärä vuonna 2014 oli 190,8 miljoonaa euroa. Kokonaismaksukertymä oli 34,1 prosenttia KiEL-palkoista.

11 Työeläkevarat ja eläkelaitosten sijoitustoiminta

Eläkelaitosten on sijoitettava työeläkevarat tuottavasti ja turvaavasti. Varoille saatu tuotto lisää järjestelmän kestävyyttä ja keventää työeläkemaksujen korotustarvetta eläkemenojen kasvaessa. Sijoitustuottojen osuus eläkkeiden rahoituksesta kasvaa sitä mukaa, kun eläkkeitä maksetaan nykyistä enemmän myös rahastoista. Varojen rahastointi ja onnistunut sijoitustoiminta edellyttävät hyvää riskienhallintaa ja varojen hajauttamista sekä alueellisesti etä eri omaisuuslajeihin, joita ovat osakkeet, joukkovelkakirjat, kiinteistöt, rahamarkkinavälineet ja tietyt muut sijoituskohteet kuten esim. hedge-rahastot.

Työeläkejärjestelmän alkuaikoina eläkevarat lainattiin pääasiassa takaisinlainauksena eläkevakuuttajien asiakasyrityksille. Myöhemmin varoja sijoitettiin myös valtion lainoihin, osakkeisiin ja kiinteistöihin, mutta sijoitukset suuntautuivat lähinnä kotimaisiin kohteisiin. Nykyisin eläkevaroille haetaan tuottoa sieltä, mistä sitä on kulloinkin saatavissa. Tällä hetkellä talous kasvaa nopeammin euroalueen ulkopuolella, jonne sijoitusten painopiste on siirtynyt Suomesta ja myös muualta euroalueelta. Kaikkien työeläkelaitosten sijoitustoimintaa valvoo Finanssivalvonta.

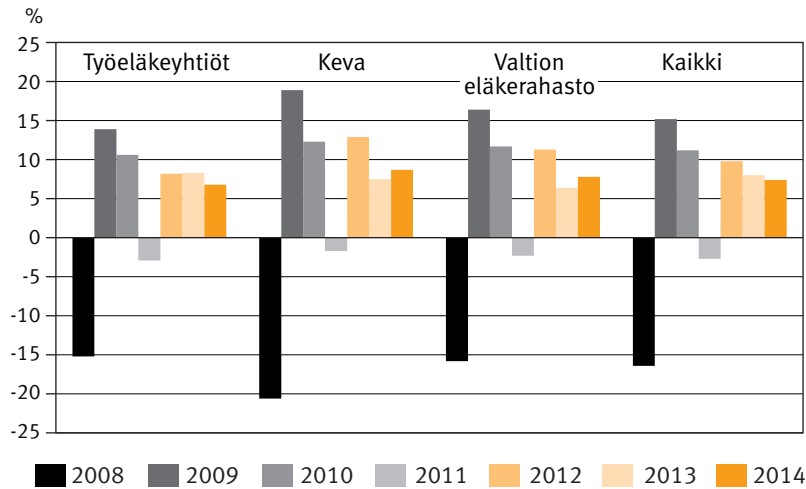
Vuoden 2014 lopussa työeläkevakuuttajien yhteenlaskettu sijoituskanta oli lähes 173 miljardia euroa. Eläkevarat kasvoivat vuoden aikana yli 6 prosenttia eli 10 miljardia euroa. Kasvu oli edellisvuotta vaisumpaa epävarman taloustilanteen takia. Sijoituskannan kasvuun vaikuttavat sijoitustoiminnasta saadut tuotot ja perityt eläkemaksut. Taloudellisen ympäristön haasteista huolimatta sijoitusvuodesta muodostui varsin onnistunut. Osake- ja pääomasijoitukset tuottivat hyvin, samoin hedge-rahastot. Korkosijoitusten tuotot ylittivät odotukset korkomarkkinoiden matalasta lähtötasosta johtuen. Kiinteistösijoitukset sujuivat odotusten mukaan.

Työeläkevakuuttajien keskimäärin saama tuotto sitoutuneelle pääomalle oli 7,4 prosenttia. Tuotot vaihtelivat jonkin verran eläkeyhteisöryhmittäin ollen vakuutusyhtiöillä 6,8 prosenttia ja julkisalojen eläkelaitoksilla keskimäärin 8,5 prosenttia. Tarkasteluvuoden tuotto oli useamman vuoden ajanjaksoon verrattuna keskimääräistä korkeampi. Esimerkiksi viimeisen viiden vuoden aikana tuotot ovat olleet keskimäärin 6,7 prosenttia ja aikavälillä 1998–2014 keskimäärin 5,7 prosenttia.

Kuvio 18 kuvaa sijoitustuottojen vaihteluita eläkeyhteisöittäin muutaman viimeisen vuoden aikana. Kuviosta havaitsee, että Kevan ja Valtion Eläkerahaston sijoituksilleen saamat kokonaistuotot ovat olleet työeläkeyhtiöiden vastaavia tuottoja korkeampia. Eroa selittää julkisalojen eläkevakuuttajien sijoitusjakauman yksityisaloja suurempi osakepainotteisuus ja lisäksi se, etteivät Kevaa ja Valtion Eläkerahastoa sido yksityisalojen toimijoille säädetyt vakavaraisuusvaatimukset (ks. kohta 11.3.). Yksityisalojen eläkevakuuttajien riskinkantokyvyn, varojen ja vakavaraisuuden on oltava sillä tasolla, että ne pystyvät kantamaan kauas tulevaisuuteen yltävät vastuunsa rahastoiduista eläkkeistä.

Kuvio 18

Työeläkevakuuttajien sijoitustuotot vuosina 2008–2014

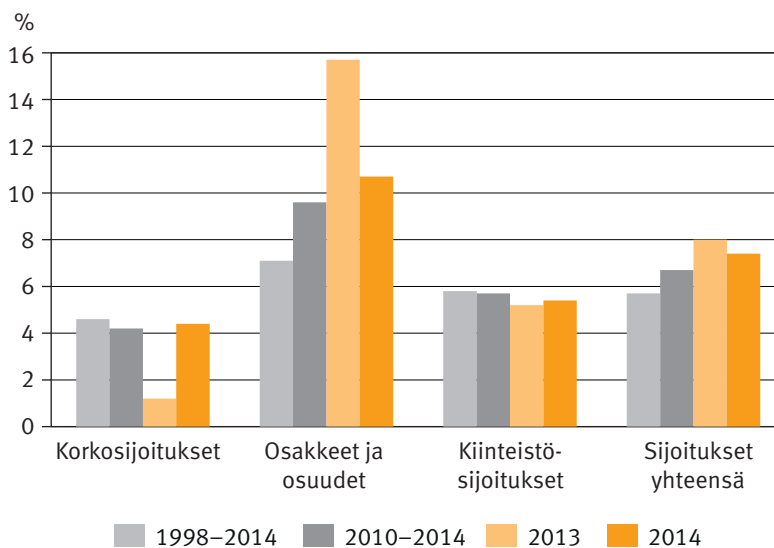

Lähde: www.tela.fi ja Työeläkelehden tilinpäätöslite (8.6.2015).

Työeläkevarojen sijoittamisessa keskitytään pitkän aikavälin tuottotavoitteisiin eikä vain yksittäisiin vuosiin. Kuviossa 19 on esitetty omaisuuslajeittain eri ajanjaksojen tuotto prosentteja. Kiinteistösijoitusten kehitys on ollut tasaisinta ja tuotto yli viiden prosentin. Sen sijaan osakkeiden arvonmuutokset ovat olleet suuria ja kurssit heilahdelleet laidasta laitaan. Vuoden 2014 osaketuotto, noin 11 prosenttia, oli hieman korkeampi kuin viiden viimeisen vuoden keskituotto. Tarkastelujaksolla 1998–2014 osakkeiden tuotto oli noin seitsemän prosenttia. Korkosijoitukset ovat pitkään olleet tasaisen vakaita kohteita, mutta vuosi 2013 oli poikkeuksellisen haastava ja tuotot jäivät edellisistä vuosista huomattavasti matalammalle tasolle. Nyt on taas palattu yli neljän prosentin tuottouralle.

Kuvio 19

Työeläkevakuuttajien sijoitustuotot omaisuuslajeittain eri ajanjaksoina vuosina 1998–2014

Lähde: www.tela.fi (17.3.2015).

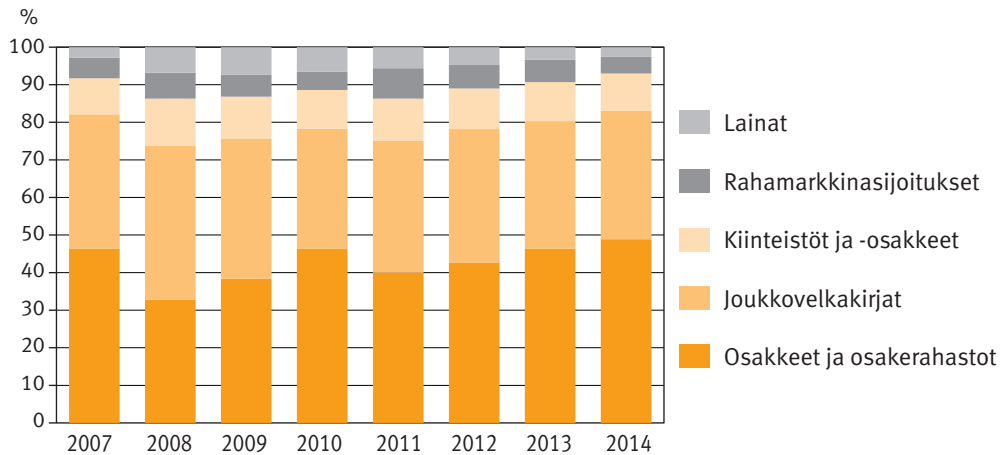
11.1 Sijoituskohteet

Työeläkelaitoksia koskeva lainsäädäntö ja muut määräykset määrittelevät eläkevarojen sijoittamisen puitteet ja varat on sijoitettava tuottavasti ja turvaavasti. Kukin työeläkevakuuttaja tekee omat sijoituspäätöksensä ja toimijoilla on erilaisia sijoitusstrategioita, joiden mukaan ne valitsevat sijoituskohteensa eri omaisuuslajeista sekä kotimaassa että muualla maailmalla.

Vuoden 2014 aikana osakkeiden ja osakerahastojen yhteenlaskettu määrä nousi edelleen, 84,4 miljardiin euroon. Joukkovelkakirjojen yhteissumma kasvoi 58,9 miljardiin euroon. Muiden sijoituskohteiden osuudet pienenivät. Rahamarkkinasijoituksia oli 7,6 miljardia euroa, kiinteistösijoituksia 17,1 miljardia euroa ja lainoja 4,5 miljardia euroa, josta TyEL-takaisinlainoja alle kolmannes. Kuviossa 20 on esitetty työeläkelaitosten varojen jakautuminen eri omaisuuslajeihin vuosina 2007–2014.

Kuvio 20

Työeläkevakuuttajien sijoituskannan jakautuminen eri omaisuuslajeihin vuosina 2007–2014

Lähde: www.tela.fi (17.3.2015).

Yksityisalojen työeläkesijoituksista noin 80 prosenttia oli joukkovelkakirjoissa ja osakkeissa. Julkisaloilla vastaava osuus lähestyi jo 90 prosenttia. Molemmilla osakesijoitukset olivat selvästi suurin omaisuuslaji, ja niihin oli sijoitettuina melkein puolet eläkevaroista. Noteerattujen osakkeiden määrä oli julkisaloilla kymmenyksen yksityisaloja korkeampi. Joukkovelkakirjoja oli julkisella puolella 24 miljardia euroa ja yksityisellä puolella 36 miljardia euroa.

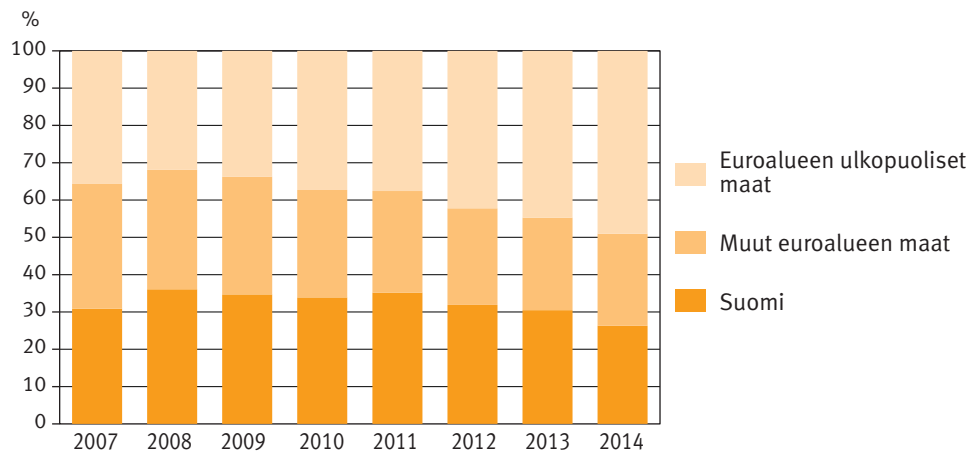
Yksityisten alojen työeläkelaitoksilla on oikeus lainata vakuutusentottajille takaisin osan niiden maksamista, eläkelaitoksen rahastoimista vakuutusmaksuista. TyEL-takaisinlainoja oli vuoden 2014 lopussa 1,6 miljardia euroa, mikä oli yli puoli miljardia edellisvuotta vähemmän. Sijoituslainojen määrä, 2,4 miljardia säilyi lähes ennallaan. Yksityisalojen työeläkevaroista selvästi suurempi osuus, 12,3 prosenttia, oli kiinteistösijoituksissa. Julkisaloilla osuus oli alle puolet siitä, 5,6 prosenttia.

11.2 Sijoitukset alueittain

Työeläkevaroja on sijoitettu Suomeen, muihin euroalueen maihin ja euroalueen ulkopuolelle. Varojen alueellinen hajauttaminen on tärkeää sijoitusriskien hallinnan kannalta. Suomessa varoista oli runsas neljännes eli 45 miljardia euroa ja muualla euroalueella noin 43 miljardia euroa. Sijoitusvaroista lähes puolet, 85 miljardia euroa, päätyi Euroalueen ulkopuolelle. Euroalueen ulkopuoliset sijoitukset ovat kasvaneet selvästi viime vuosina ja vastaavasti Suomeen ja muualle euroalueelle tehtyjen sijoitusten yhteismäärä on laskenut. Suomeen tehdyt sijoitukset jakautuvat melko tasaisesti osakesijoituksiin sekä korko- ja kiinteistösijoituksiin. Muun euroalueen sijoitukset painottuvat korkosijoituksiin ja euroalueen ulkopuoliset sijoitukset osaketyyppisiin kohteisiin. Kuviossa 21 on esitetty työeläkevakuuttajien sijoitusten kohdistuminen alueittain vuosina 2007–2014.

Kuvio 21

Työeläkesijoitukset alueittain vuosina 2007–2014

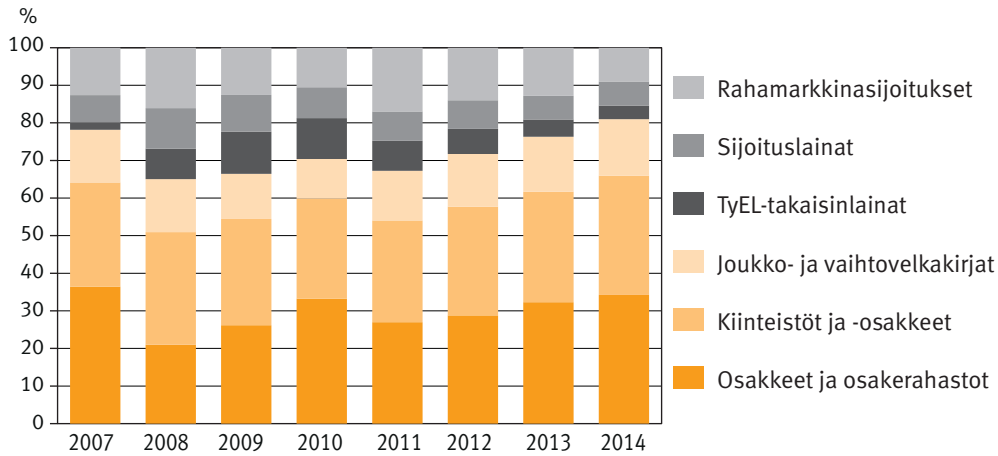

Lähde: www.tela.fi (17.3.2015).

Kotimaahan sijoitetuista varoista yli kolmannes oli osakkeissa ja osakerahastoissa, yhteensä 15,5 miljardia euroa. Kiinteistösijoituksia oli 14,4 miljardia euroa ja joukkovelkakirjoja vajaa puolet siitä eli 6,8 miljardia euroa. TyEL-takaisinlainojen, sijoituslainojen ja rahamarkkinasijoitusten yhteenlaskettu osuus aleni vajaaseen viidennekseen koko kannasta. Kuviossa 22 on esitetty työeläkevakuuttajien Suomeen sijoittamien varojen jakautuminen eri omaisuuslajeihin vuosina 2007–2014.

Kuvio 22

Sijoituskanta Suomeen, 45,4 miljardia euroa vuonna 2014

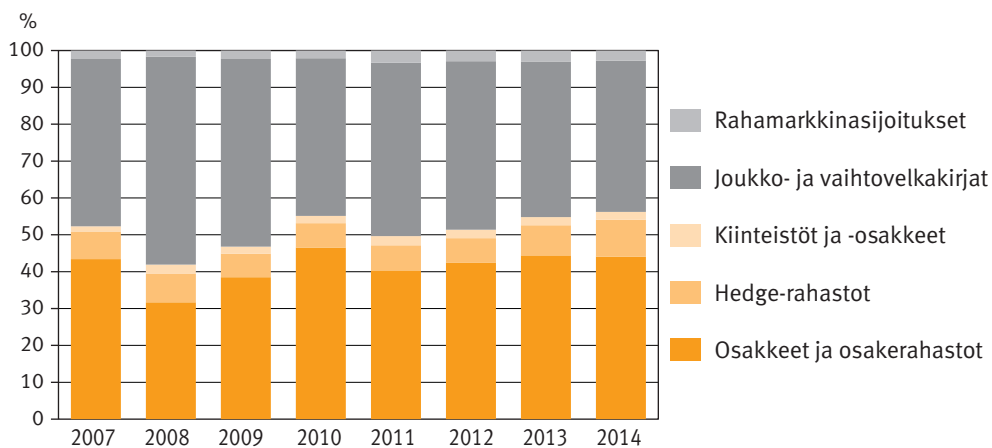

Lähde: www.tela.fi (17.3.2015).

Kotimaan ulkopuolelle sijoitetuista työeläkevaroista yli puolet eli 68,9 miljardia euroa oli osaketyyppisissä sijoituksissa. Noteeratuissa osakkeissa oli vajaa 50 miljardia euroa ja hedge-rahastoissa melkein 13 miljardia euroa. Hedge-rahastojen osuus kasvoi kymmenykseen koko sijoituskannasta. Joukkovelkakirjasijoituksia oli 52,1 miljardia euroa. Kiinteistösijoitusten osuus koko kannasta oli Suomeen tehdyissä sijoituksissa runsas kolmannes, mutta ulkomailla vain pari prosenttia. Rahamarkkinasijoituksista Suomen ulkopuolella oli vajaa kolme prosenttia koko kannasta. Kuviossa 23 on esitetty työeläkevakuuttajien Suomen ulkopuolella olevien sijoitusten jakautuminen eri sijoituslajeihin vuosina 2007–2014..

Kuvio 23

Sijoituskanta Suomen ulkopuolelle, 127,1 miljardia euroa vuonna 2014

Lähde: www.tela.fi (17.3.2015)

11.3 Vastuuelka ja vakavaraisuus

Yksityisten alojen työeläkelaitosten rahastoimilla ja sijoittamilla varoilla katetaan vastuuelkaa, joka on syntynyt palkansaajalakien perusteella eläkekohtaisesti rahastoiduista vakuutusmaksuista. Vastuuelka on kirjattu kunkin eläkelaitoksen tilinpäätökseen arviona tulevien rahastoitujen eläkekorvausten yhteismäärästä. Julkisilla aloilla rahastoinnilla varaudutaan pääasiassa eläkemenojen kasvuun ja työeläkemaksujen tason vakauttamiseen. Varmuusrahastoihin kerätyt eläkevarat puretaan tulevien tarpeiden mukaan eikä rahastointiin liity yksilökohtaisesti määriteltyjä tulevia eläkevastuita yksityisten alojen vastuuelan tapaan.

Työeläkelaitokset pyrkivät saamaan sijoituksilleen mahdollisimman hyvät tuotot ja sijoitusvarallisuuden on oltava vastuuelkaa suurempi. Yksityisalojen työeläkevakuuttajia sitoo lakiin perustuva vakavaraisuusvaatimus rajoineen. Vakavaraisuus edellyttää eläkelaitokselta riittävää riskinkantokykyä ja siihen tarvittavaa vakavaraisuuspääomaa. Vakavaraisuuspääoma on riskipuskuri, jolla varmistetaan vastuuelan katteena olevien varojen riittävyys.

Sijoitustuotot vaikuttavat eläkelaitosten ja koko järjestelmän vakavaraisuuteen. Eläkelaitokselle asetettu vakavaraisuusraja on sitä korkeampi mitä enemmän sijoitusriskiä varoihin kohdistuu. Jos vakavaraisuuspääoma ei ylitä vakavaraisuusrajaa, eläkelaitoksen toimintaa rajoitetaan aluksi siten, ettei se voi jakaa asiakashyvityksiä. Jos vakavaraisuuspääoma putoaa tiettyyn vähimmäismäärään tai sen alapuolelle, eläkelaitoksen on toimitettava Finanssivalvonnalle talouttaan koskeva tervehdyttämissuunnitelma.

Yksityisten alojen työeläkelaitoksia koskeva vakavaraisuussäätelyn uudistusyö jatkui edelleen vuonna 2014. Hallituksen esitys vakavaraisuusuudistuksen kolmannesta vaiheesta (HE 279/2014) annettiin eduskunnalle 27.11.2014 ja laki tulee voimaan vuoden 2017 alussa. Vakavaraisuusuudistuksen aiemmat vaiheet tulivat voimaan vuosina 2011 ja 2013. Kaikkien työeläkelaitosten toimintaa, vakavaraisuutta ja vastuuelan kattamista valvoo Finanssivalvonta.

TyEL:n ja MEL:n mukaista toimintaa harjoittavilla eläkelaitoksilla on lisäksi vastuuelan osana ns. *osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu*, jolla tasataan kollektiivisesti osanäiden eläkelaitosten osakeomistuksiin liittyvistä sijoitusriskeistä. Vastuuelalle asetetaan myös *rahastonsiirtovelvoite*, jonka perusteella eläkelaitosten on vuosittain hyvitetävä rahastoja. Se sisältää eläkelaitosten keskimääräiseen vakavaraisuuteen ja osakesijoitusten keskimääräiseen vuosituottoon liittyvät rahoitustekniset kertoimet ja kolmen prosentin rahastokoron. Vuonna 2014 rahastonsiirtovelvoite oli keskimäärin 5,4 prosenttia.

TyEL- ja MEL -eläkelaitosten keskimääräisestä vakavaraisuudesta riippuu myös kahdesti vuodessa määrättävä perustekorko, jota käytetään esimerkiksi eläkelaitosten vastuuelkoihin sisältyvien puskurirahastojen ja vakuutusmaksujen korkouttamisessa. Koska vakuutusmaksut perustuvat etukäteen arvioitavaan palkkasummaan, osalle maksuista hyvitetään korkoa ja osasta peritään korkoa. Alkuvuoden 2014 perustekorko oli 4,5 prosenttia ja 1.7. lähtien 5,0 prosenttia. Korot nousivat edellisen vuoden tasosta.

Perustekorko on poikennut yleensä selvästi markkinakorosta. Vuonna 2016 otetaan käyttöön uusi vakuutusmaksukorko, jonka arvon olisi tarkoitus perustua TyEL:n 12 kuukauden viitekorkoon. Vakuutusmaksukorko olisi kuitenkin aina vähintään 2 prosenttia.

Työeläkeyhtiöiden vakavaraisuusaste, joka määritellään vakavaraisuuspääoman osuutena vastuuelasta, oli 29,8 prosenttia. Vakavaraisuuspääoma oli keskimäärin 2,1-kertainen

suhteessa vakavaraisuusrajaan. Eläkesätiöille ja -kassoille vastaavasti laskettu vakavaraisuusaste oli 37,5 prosenttia ja vakavaraisuuspääoma keskimäärin 2,6-kertainen suhteessa vakavaraisuusrajaan. Kuviossa 24 on esitetty TyEL- ja MEL- eläkelaitosten vakavaraisuuspääomien ja vakavaraisuuslaskennassa käytetyn vastuuvelan osuudet eläkevaroista.

Kuvio 24

TyEL- ja MEL- eläkelaitosten vakavaraisuuspääomat ja vakavaraisuuslaskennassa käytetyt vastuuvelat vuosina 2007–2014

